

ЕКОЛОГІЧНИЙ ПОДАТОК

фактичне використання
в областях України

Над дослідженням працювали:
Валентина Бокій, Марія Семенова,
Ганна Велика, Юлія Гембарська

липень 2026

За що насправді платить забруднювач?

ЕкоПолітика стежить за тим, як в Україні працюють екологічні механізми та чи досягають вони своєї мети. Ми переконані, що суспільство має знати не лише про екологічні проблеми, а й про те, наскільки ефективно використовуються кошти, покликані їх вирішувати.

Саме тому ми започаткували цикл із дослідження використання екологічного податку в регіонах України. Наше завдання — показати, куди насправді спрямовуються ці кошти та наскільки вони працюють за цільовим призначенням.

Екологічний податок є своєрідним механізмом компенсації підприємств за забруднення довкілля. В ідеальному світі ці кошти мали б стимулювати екологічну модернізацію виробництва і підтримувати реалізацію природоохоронних заходів у різних куточках країни. Та чи дійсно вони пішли на користь природі?

Упродовж 2025 року українські підприємці за свій негативний вплив на повітря, води та ґрунти заплатили понад 5,6 млрд грн. Близько 55% цієї суми розпорошилося спецфондами бюджетів областей, міст і сільських громад.

Як вони використали ці гроші? ЕкоПолітика пропонує дізнатися із серії матеріалів, які ми об'єднали в огляді «Екологічний податок: фактичне використання в областях України».

У Європейському Союзі екологічне оподаткування є частиною принципу «забруднювач платить», закріпленого у статті 191 Договору про функціонування ЄС. У межах євроінтеграції Україна має рухатися до цієї моделі — де екоподаток має не лише наповнювати бюджет, а й заохочувати цього самого забруднювача до екологічнішої парадигми діяльності. Там кошти скеровують на пряму підтримку проєктів декарбонізації та подолання шкоди, завданої довкіллю. В Україні ж вони переважно йдуть на проєкти з енергоефективності та локальні забаванки місцевих громад.

Зміст

Проблеми з використанням екоподатку в Україні	03	Сумська область	43
Вінницька область	11	Тернопільська область	45
Волинська область	13	Харківська область	48
Дніпропетровська область	15	Херсонська область	50
Житомирська область	19	Хмельницька область	52
Закарпатська область	20	Черкаська область	55
Запорізька область	22	Чернівецька область	57
Івано-Франківська область	24	Чернігівська область	59
Київська область	25	Післямова	61
Місто Київ	27		
Кіровоградська область	30		
Львівська область	32		
Миколаївська область	34		
Одеська область	36		
Полтавська область	39		
Рівненська область	41		

Екологічний податок в Україні: фіскальний тягар чи інструмент «зелених» змін?

Без реформування вітчизняної системи екологічного оподаткування про успішний «зелений» перехід Україні годі й мріяти

Екологічний податок мав би стимулювати бізнес до модернізації і допомагати відновлювати довкілля. В українських реаліях цей інструмент часто стає предметом палких дискусій щодо його прозорості й ефективності. Трапляється ситуація, коли гроші ніби є, а їхній позитивний вплив на довкілля потрібно шукати з лупою або мікроскопом.

У цій статті ми проаналізуємо історію розвитку українського екоподатку, подивимося, скільки грошей збирає держава, куди потім спрямовують ці фінансові потоки та які системні проблеми заважають йому бути ефективним інструментом для «зеленої» трансформації України.

Коли в Україні запровадили екологічний податок

Цей вид податкового збору з'явився у Податковому кодексі України, який набув чинності 1 січня 2011 року. Він прийшов на заміну збору за забруднення навколишнього середовища.

Документи, які визначають основні принципи щодо екоподатку:

1. Податковий кодекс України:
  - Розділ VIII «Екологічний податок» (статті 240–250): визначає коло платників, об'єкти оподаткування, ставки податку, порядок обчислення і строки подання звітності.

- Підрозділ 5 Розділу XX «Перехідні положення»: містить графіки поетапного підвищення ставок (наприклад, для скидів у воду, які з 2025 року сягнули 100% від базової ставки).
2. Бюджетний кодекс України: регулює порядок розподілу коштів між державним і місцевими бюджетами (статті 29 та 64).

Хто має сплачувати екоподаток

Це підприємства та ФОПи, які:

- викидають забруднювальні речовини в атмосферне повітря зі стаціонарних джерел;
- скидають води з виробництва у водні об'єкти;
- розміщують відходи, окрім їхнього розміщення на власних територіях як вторинної сировини;
- утворюють радіоактивні відходи;
- є утворювачами радіоактивних відходів і тимчасово їх зберігають понад установлений особливими умовами ліцензії строк.

Розмір екоподатку в Україні

Ставки податкового збору залежать від виду забруднення і ступеня небезпечності речовин. Станом на 2026 рік діють такі основні показники:

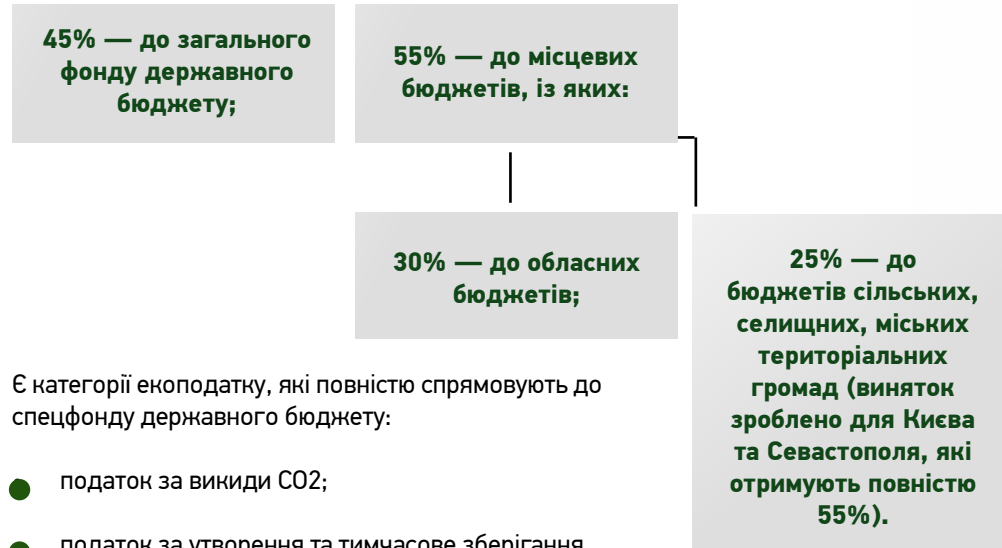
Об'єкт оподаткування	Розміри ставок
Викиди CO ₂ (вуглекислий газ)	30 грн за 1 тону*
Викиди в повітря (стаціонарні джерела)	Від 97 до 3 277 279 грн за тону
Скиди у водні об'єкти	Від 370 до 1 349 948 грн за тону
Розміщення відходів	Від 5,50 грн (малонебезпечні) до 1546 грн (надзвичайно небезпечні) за тону
Утворення радіоактивних відходів	0,0133 грн у розрахунку на 1 кВт-год виробленої електричної енергії

* для викидів CO₂ встановлено поріг: податок сплачується лише тоді, якщо обсяг утвореного вуглекислого газу перевищує 500 тонн на рік.

Як розподіляють екологічні платежі між бюджетами

Кошти від екологічного податку надходять у державний і місцеві бюджети.

Загальна схема розподілу така:

Є категорії екоподатку, які повністю спрямовують до спецфонду державного бюджету:

- податок за викиди CO₂;
- податок за утворення та тимчасове зберігання радіоактивних відходів.

Які суми екоподатку сплачують вітчизняні підприємства

До 2022 року в публічних екологічних реєстрах, які вела Державна податкова служба України, можна було побачити всю інформацію стосовно того, хто, скільки й за що сплачує екоподатки. Журналісти та громадські активісти щороку за цими даними створювали інфографіки з деталізацією в розрізі областей і категорій надходжень.

Після початку повномасштабного вторгнення ці реєстри вже не перебувають у відкритому доступі.

Час від часу посадовці податкової, а також її територіальних органів частково оприлюднюють суми акумульованих екоподатків. Ми зібрали наявну на офіційних сайтах інформацію і презентували її на кількох інфографіках. Хоч вона й не повна, проте дає уявлення про порядок цифр і тенденцію.

Загальна сума зібраного екоподатку у 2016-2025 роках (за винятком даних за 2022-2023 роки, оскільки їх немає у публічному просторі) на інфографіці нижче:

Ключові спостереження:

Мінімум — у 2017 році.

Стабілізація на рівні 5,4–5,6 млрд грн із 2021 року.

Загальне зростання на 19% за цей період.

+3,7% у 2025 році порівняно з попереднім.

Надходження екологічного податку в Україні

Ключові показники 2025 року

5,6 млрд грн

Загальна сума екоподатку, що надійшла до бюджету по країні

Внесок регіонів

Найбільші платники

Дніпропетровщина та Київ разом забезпечили понад 2 млрд грн надходжень

Позитивна динаміка

Більшість областей, по яких є дані, показують зростання порівняно з 2024 роком.

+219 млн грн

Зростання надходжень порівняно з аналогічним періодом 2024 року.

Дніпропетровська область

м. Київ

Івано-Франківська область

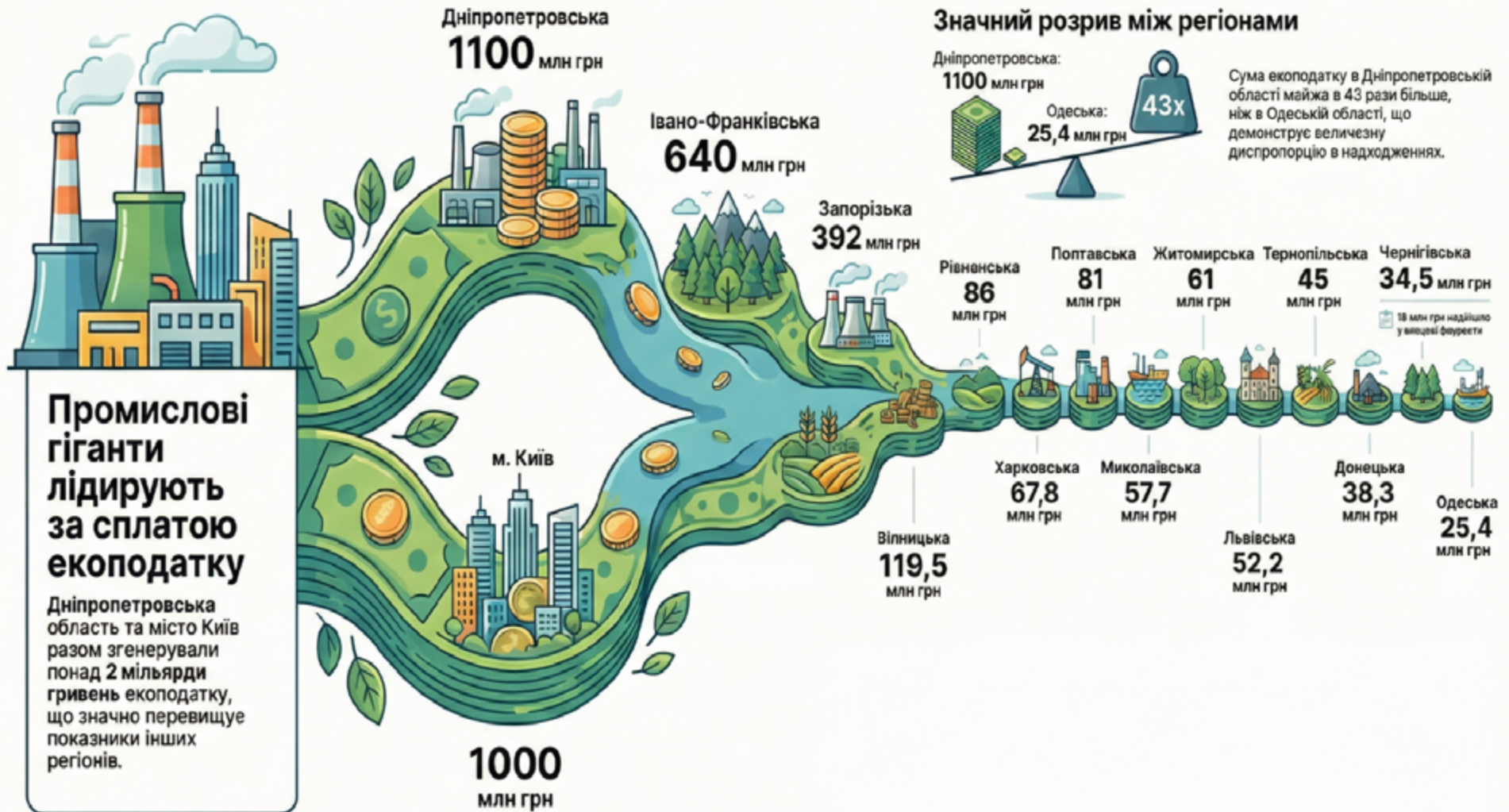
Якщо говорити про минулий рік, то його показники щодо екоподатку такі (в млрд грн):

Динаміка екоподатку 2016–2025

Нижче наводимо суми надходжень екологічного податку в розрізі областей на 2025 рік. У відкритому доступі є дані щодо 14 областей і міста Києва.

Рейтинг Областей за Сплатою Екоподатку у 2025 році

Проблеми з використанням екоподатку в Україні

Обговорення того, що екоподаток в Україні не виконує головну функцію, а підходить до цього виду оподаткування потрібно вдосконалювати, тривають уже понад 10 років. Основних приводів для дискусій три: з кого збирати, як розподіляти та як витратити.

Примарний фонд

Окрема історія склалася з Державним фондом охорони навколишнього природного середовища.

Він з'явився ще 1991 року з ухваленням фундаментального Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища».

Упродовж понад 20 років кошти, які сплачували підприємства за забруднення, мали виключно цільове призначення. Вони накопичувалися на спецрахунках і не могли бути витрачені на пенсії, дороги чи зарплати вчителям — лише на екологічні проекти (будівництво очисних споруд, захист лісів тощо).

Наприкінці 2014 року фонд фактично ліквідували.

У межах бюджетної реформи та через дефіцит коштів депутати внесли зміни до Бюджетного кодексу: більшу частину екологічного податку спрямували зі спецфонду до загального фонду державного бюджету.

Юридично назва «Державний фонд охорони навколишнього природного середовища» в законі залишилася, але фактично він перестав діяти як автономна «скарбничка».

Гроші просто стали частиною «загального казана». Це дало можливість уряду витратити «екологічні» гроші на латання будь-яких бюджетних дір.

Декарбонізація по-українськи

Спробою частково виправити ситуацію стало створення у 2024 році в межах держбюджету бюджетної програми «Фонд декарбонізації та енергоефективної трансформації». Саме в ньому тепер акумулюється частина зібраного податку за викиди CO₂.

Відповідальний виконавець програми — Державне агентство з енергоефективності та енергозбереження України, яке залучило до розпорядження коштами підпорядковане йому АТ «Фонд декарбонізації України».

Проблема в тому, що, всупереч назві, установа робить акцент на енергоефективності, а не на декарбонізації. Серед реалізованих і поточних проектів Фонду декарбонізації переважну більшість становлять такі:

- встановлення сонячних електростанцій на будівлях державних установ;
- енергетична сертифікація та енергетичні аудити будівель органів влади;
- закупівля пристроїв для лічильників газу;
- послуги з фінансового лізингу для об'єднань співвласників багатоквартирних будинків за встановлення будинкових СЕС;
- підвищення енергоефективності будівель.

Днями Кабінет міністрів України з Фонду декарбонізації виділив кошти на 10 тис. портативних зарядних станцій для дітей з інвалідністю. Справа дуже потрібна, але який стосунок вона має до декарбонізації?

Оцініть іронію: великі підприємства, які є головними платниками екоподатку, не можуть використати цей фінансовий ресурс на власні проекти з декарбонізації. Основними бенефіціарами замість них стають громади та державний сектор.

Чому система не працює

Посадовці, експерти й аналітики вказують на низку принципових труднощів з екологічним оподаткуванням в Україні та пов'язаних із ними викликів.

1. Недосконалий дизайн екологічного податку

Поточна українська система оподаткування базується на фактичних обсягах викидів окремих забруднювальних речовин, тоді як у країнах ЄС базою оподаткування є будь-яка фізична одиниця, що має доведений негативний вплив на довкілля. Українська система досить вузька й не охоплює всі значущі джерела забруднення, зокрема транспортний сектор, який генерує до 19% сукупних вуглецевих викидів.

Якщо йти європейським шляхом, то потрібно розширювати базу оподаткування та запускати в Україні систему торгівлі квотами на викиди.

2. Складне адміністрування, інформаційні прогалини, неефективний контроль за дотриманням стандартів і сплатою податку

У Податковому кодексі є порядок розрахунку розміру екоподатку на основі даних про обсяги викидів, але немає чіткої методології визначення цих обсягів. Через це підприємства часто визначають обсяги викидів на око або й навіть свідомо занижують їх, щоб сума податку вийшла меншою. В результаті бюджети недоотримують кошти.

Перевірити, чи правильно на підприємстві визначають обсяги викидів, можуть тільки фахівці. Зараз вони фізично не встигнуть проконтролювати всіх платників податку, особливо в умовах повномасштабної війни.

3. Відсутність стимулів для екомодернізації підприємств

У багатьох розвинених країнах екологічні податки поєднуються зі стимулювальними заходами (податкові знижки, гранти, субсидії).

В Україні таких інструментів немає.

4. Неефективна схема розподілу надходжень

Значна частина коштів (45%) спрямовується до загального фонду державного бюджету і не має цільового призначення. Ці платежі виконують суто фіскальну функцію, а не екологічну.

Експерти наголошують, що така система призводить до розчинення коштів у бюджеті й втрати природоохоронної функції податку. Підприємства втрачають фінансові ресурси, які могли б спрямувати на декарбонізацію виробництва.

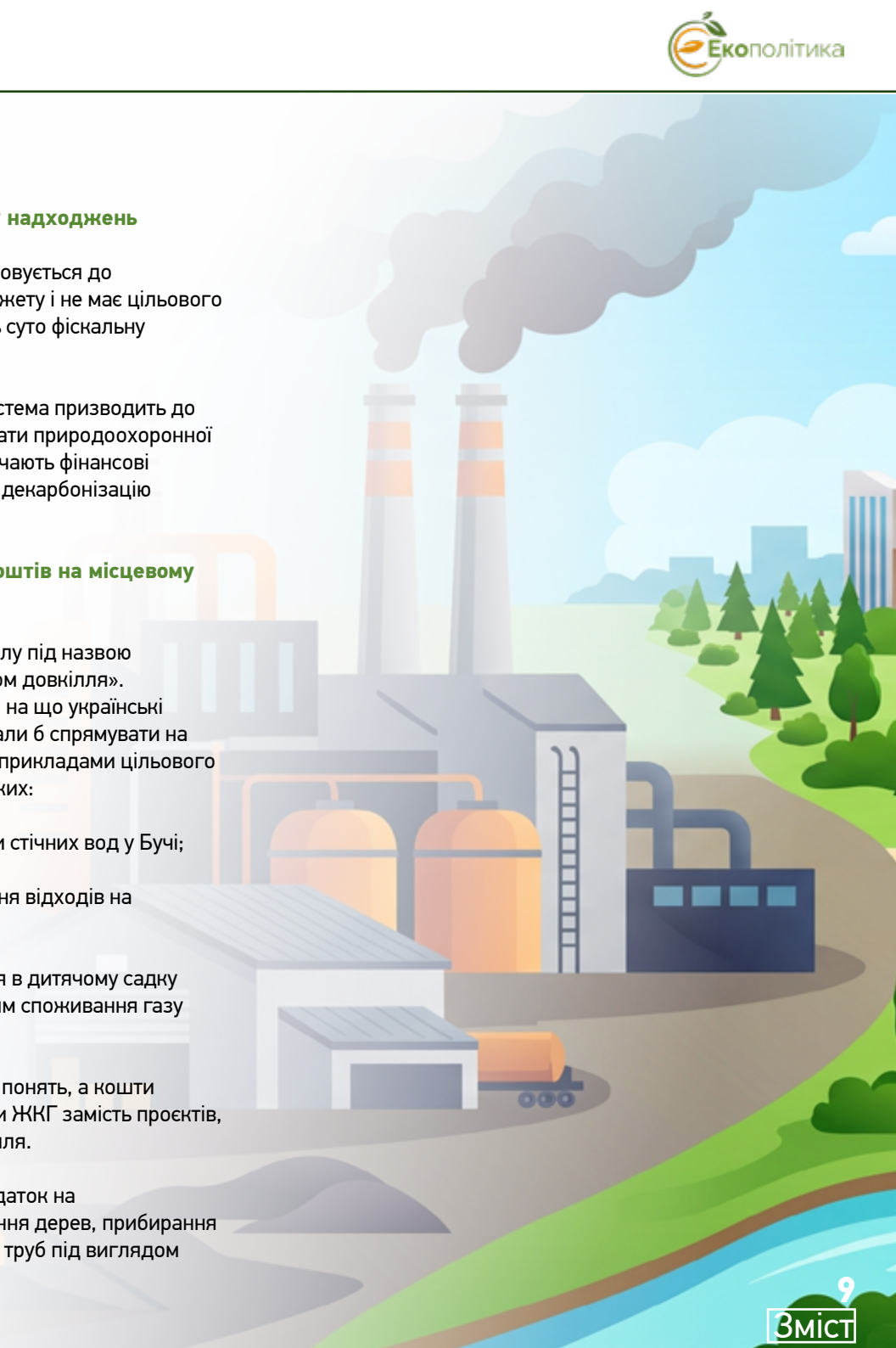
5. Неефективне використання коштів на місцевому рівні

Цей пункт вартий окремого матеріалу під назвою «Як залатати бюджетні дірки коштом довкілля». ЕкоПолітика регулярно моніторить, на що українські громади витрачають фінанси, які мали б спрямувати на природоохоронні заходи. Поряд із прикладами цільового використання екоподатків, серед яких:

- встановлення станції доочистки стічних вод у Бучі;
- облаштування станції сортування відходів на Тернопільщині;
- модернізація системи опалення в дитячому садку у Хмельницькому зі зменшенням споживання газу майже вдвічі.

Ми постійно стикаємося з підміною понять, а кошти екоподатку спрямовують на витрати ЖКГ замість проєктів, які реально поліпшують стан довкілля.

Часто громади спрямовують екоподаток на псевдоекологічні програми: обрізання дерев, прибирання вулиць або латання каналізаційних труб під виглядом запобігання забрудненню.

На Івано-Франківщині депутати використали війну як привід для нецільового використання екоподатку.

Під кінець 2024 року 6 млн грн цих надходжень вони скерували на виконання програм забезпечення оборонної роботи та мобілізаційної підготовки, а також для обласного госпіталю ветеранів війни.

6. Симптоматичне впровадження інструментів екологічного оподаткування замість ґрунтового реформування всієї системи

Держава вдається до «косметичного ремонту» системи через точкове підвищення ставок або зміну форм звітності. Це симптоматичне лікування ігнорує основну проблему: вузьку податкову базу та відсутність реальних фінансових стимулів для модернізації промисловості. В результаті податок залишається лише каральним інструментом для наповнення загального бюджету, а не двигуном екологічної трансформації, як того вимагають норми ЄС.

Екологічний податок в Україні потребує комплексного реформування: від зміни бази оподаткування й посилення контролю до створення прозорого механізму розподілу та використання коштів, який би забезпечував реальне фінансування природоохоронних заходів і “зеленого” переходу української промисловості, якого від нас вимагає потенційне членство у ЄС.

Вінницька область

Транспорт, свердловини і знову каналізація: на що витрачають кошти екоподатку на Вінниччині

У Вінниці оновлення автопарку муніципального транспорту також вважають «екологічним заходом»

У 2025-му місцеві бюджети Вінницької області отримали у півтора раза більше коштів екологічного податку, аніж попереднього року.

Обсяги екоподатку в регіоні

Повна інформація щодо сплати екоподатку підприємствами Вінниччини у 2025 році поки що відсутня.

Проте маємо дані за результатами трьох кварталів минулого року. За цей період підприємства-забруднювачі області сплатили **253,3 млн грн** екологічного податку.

Ці кошти були перераховані до загального та спеціального фондів зведеного бюджету, а потім розподілені у такий спосіб:

загальний фонд державного бюджету

≈ **71,4**
млн грн

спеціальний фонд місцевих бюджетів

≈ **87,3**
млн грн

спеціальний фонд держбюджету за викиди CO₂

≥ **94,6**
млн грн

Загалом за підсумками 2025-го місцеві бюджети завдяки екоподатку отримали **119,5 млн грн**. Цей показник був на **57,7% вищим**, ніж у 2024 році.

Керівництво регіонального управління податкової подякувало бізнесам за сумлінність. Однак чи справді їхній внесок працює на покращення екологічної ситуації в регіоні?

Екопрограма обласного центру

Коштом спецфонду екологічного податку фінансуються заходи програм з охорони навколишнього середовища. Додамо, що місцева влада зазвичай доповнює фінансування і з інших джерел.

Програма Вінниці на 2021-2025 роки розпочиналася з екопросвітництва.

Цілий блок присвячено організації наукових та інформаційних заходів, з'їзду екологів, шкільних екоконкурсів.

Проте в наступному блоці бачимо вже традиційне бажання — коштом екоподатку облаштувати каналізаційні мережі.

Так, у розділі «Охорона та раціональне використання водних ресурсів» є очищення й відновлення річок, лабораторні дослідження, моніторинг якості води. Проте поруч із ними бачимо такі заходи, як будівництво, реконструкція та капітальний ремонт мереж каналізації, а також облаштування зливної каналізації.

Дивно, що пункти, які було б логічніше внести до розвитку житлово-комунального господарства, знову з'являються в екопрограмі. Хоча усвідомлюють це і в міській раді — виконавцями зазначено департаменти з міського господарства, відновлення та розвитку.

Заходи, притягнуті «за вуха»

Деякі заходи взагалі наче заблукали не в своїй програмі. Наприклад, організація сталої системи централізованого тепlopостачання з рекуперацією тепла. Єдине, що тут із натяжкою нагадує про «екологічність», це використання очищених стічних вод.

Окрім теплової енергетики у програму з охорони довкілля додали й елементи сонячної.

Так, у розділі «Поводження із відходами» передбачено будівництво системи дегазації полігону побутових відходів зі встановленням СЕС.

Взагалі у цьому розділі місто вирішує свої завдання з управління відходами, навіть відповідну програму розробляє коштом екоподатку.

Тут все класично — від будівництва сміттєпереробних заводів до ремонту контейнерів чи встановлення урн для сміття.

На думку Вінницької міськради, оновлення муніципального транспорту – це також екологічний захід. Тут закупівля нових транспортних засобів нібито завдяки скороченню викидів також є пунктом програми з охорони навколишнього середовища.

Що вважають «екологічними заходами» у менших населених пунктах?

Розглянемо Програму з екологічної безпеки та охорони навколишнього середовища міста Козятин, розплановану на період із 2021-го по 2026 рік. Тут ми бачимо заходи з «висаджування квіткових композицій», очищення та благоустрій кладовищ. І, звісно, чималий перелік пунктів, які стосуються сміття, каналізації та навіть будівництва свердловин і мереж водopостачання. Якщо каналізацію можна «притягнути» до екології через шкоду стоків, то з водою це здається ще більш недоречним.

Екопрограма Теплицької селищної ради Гайсинського району на 2025–2027 роки через обмежений селищний бюджет має не так багато пунктів. Проте й серед них — реконструкція каналізації, благоустрій водойм, щоб це не значило, та заходи із озеленення селища.

У місцевої влади розв'язані руки

Кожна сфера людської життєдіяльності якось впливає на довкілля, особливо якщо уважно дослідити. Будівництво, транспорт, енергетика, інженерні комунікації, сміття і навіть вигул собачок у парку. Але чи є це раціональною підставою додавати заходи з вирішення проблем у цих галузях до екологічних програм? Питання відкрите. І кожна рада на місцях відповідає на нього на свій розсуд.

Мусимо зазначити, що у плануванні заходів програм місцеві ради спираються на застарілу, хоч і кілька разів оновлену, постанову Кабміну від 1996 року. Саме вона дає муніципалітетам коштом екології закривати питання благоустрою та ЖКГ.

Тож бачимо, що на місцях немає чіткого орієнтира чи принципових обмежень, щоби кошти від підприємств-забруднювачів дійсно працювали на зменшення наслідків забруднення або їхню превенцію.

Волинська область

Ремонт каналізації та озеленення: як витрачає екоподаток Волинь

В одній із громад навіть немає природоохоронної програми. Хоча її програма з благоустрою мало чим відрізняється від «екологічних».

Українські громади мають певну свободу у трактуванні «екологічності» заходів. Завдяки спірним нормам, кошти, які платять забруднювачі за отруєння повітря, вод та ґрунтів, витрачають не на ліквідацію першопричини забруднення, а на маскування впливу. Волинська область — не виняток. Переважно кошти екоподатку тут пішли «в каналізацію» — тобто на будівництво й реконструкцію каналізаційних споруд. Знайшлося місце і для управління сміттям та озеленення.

Екопрограма регіону

Свою візію турботи про природу Волинська ОДА виклала у екологічній програмі з доволі однозначною назвою «Екологія 2023-2026». Проте серед її заходів усе не так однозначно.

Наприклад, низку заходів присвячено поводженню зі стічними водами — будівництву очисних споруд, ремонту систем роздільної каналізації, заміні обладнання.

У блоці «Рациональне використання рослинних ресурсів» поруч зі збільшенням площ лісів бачимо й озеленення населених пунктів, зокрема на території підприємств.

Щоправда, обидва заходи переважно фінансуватимуться власним коштом суб'єктів господарювання. Чималий блок присвячено управлінню відходами.

Серед іншого тут ідеться про будівництво споруд, придбання обладнання й установок для сортування та переробки твердих побутових відходів, забезпечення збирання й утилізації відходів.

Кошти на заходи область планує отримувати зокрема і з обласного фонду охорони навколишнього природного середовища (ОНПС).

У 2025 році обласна адміністрація звітувала про проміжне виконання екопрограми.

З новини ми дізналися, що обсяг обласного екологічного фонду становив **10,4 млн грн**. На що ж їх витратили?

1,5 млн грн — на реконструкцію каналізаційної мережі Берестечківського психоневрологічного інтернату;

1,1 млн грн — на ремонт насоса КНС із заміною каналізаційних труб та облаштування майданчика для роздільного сміттєзбирання у Луцькому геріатричному пансіонаті;

1,5 млн грн — будівництво каналізаційної мережі центральної частини с. Пульмо;

100 тис. грн — на придбання витратного реманенту для проведення природоохоронних акцій і виготовлення презентаційної поліграфічної продукції на екологічну тематику;

3,3 млн грн у вигляді цільової субвенції передано місцевим бюджетам.

У звітному періоді освоїли майже **800 тис. грн** цих коштів.

От Дубівська громада витратила їх на відновлення меліоративних каналів, а Люблинецька — на ремонт каналізаційної насосної станції.

Природоохоронні програми менших громад

Екопрограма Оваднівської громади Володимирського району на 2026-2030 роки досить скромна.

Вона передбачає реалізацію семи заходів, серед яких — придбання контейнерів для збору сміття із облаштуванням сміттєвих майданчиків і, звісно ж, озеленення території сільської ради.

Також у громаді «дбатимуть про довкілля», ліквідуючи наслідки буреломів, ремонтуючи гідротехнічні споруди на меліоративних каналах і впорядковуючи технічний стан артезіанських свердловин.

Зазначимо, що фонди ОНПС держави, області та сільської громади вказані як одні з джерел фінансування втілення заходів.

У Городищенській сільській раді окремої екологічної програми просто немає — її об'єднали із благоустроєм.

Щоправда, з огляду на поширену практику додавати в програми з охорони довкілля заходи з озеленення, облаштування контейнерних майданчиків чи встановлення урн, це принаймні чесно.

Іронічно, що програма має назву «Благоустрій та охорона навколишнього природного середовища населених пунктів Городищенської сільської ради на 2026-2028 роки», а в переліку всі заходи йдуть під заголовком «Благоустрій».

Ця програма наочно показує, наскільки тонка межа між екологією та благоустроєм і наскільки вільно громади можуть трактувати ці поняття.

У документі з Городищенської громади ми можемо побачити такі заходи:

- місячники з благоустрою і санітарного чищення територій;
- благоустрій території довкола закладів освіти, висадка рослин;
- прибирання в парках, скверах та вздовж доріг;
- впровадження роздільного збору сміття із придбанням контейнерів і сміттєвоза.

Тобто майже все те, що зазвичай інші ради «перефарбовують» в екологічність і додають до своїх програм із захисту довкілля без прозорого додавання вивіски «Благоустрій».

Експерти впевнені, що раціональне використання екоподатку — підтримка екомодернізації та декарбонізації промисловості, що допомогло б скоротити викиди.

Дніпропетровська область

Як витрачає кошти забруднювачів лідер за сплатою екоподатку — Дніпропетровська область

На рівні області найдорожчі заходи стосуються стану водойм та планів управління відходами

Дніпропетровщина стала найбільшим платником екологічного податку у 2025 році. Це закономірно для великого регіону з розвинутою промисловістю і величезною кількістю видобувних і переробних підприємств. У своїх екологічних програмах місцеві ради переважно покладаються на те, що ті ж таки підприємства власним коштом проведуть природоохоронні заходи. Водночас кошти бюджету йдуть на озеленення, очищення стічних вод і водойм регіону.

Надходження податку

Як раніше повідомляла Державна податкова служба, забруднювачі з Дніпропетровської області сплатили до зведеного бюджету **1,1 млрд грн**.

Ці кошти згодом розподіляються між державним бюджетом і спеціальними фондами місцевих.

Місцеві бюджети регіону отримали третину цього фіскального «пирога» — **330,6 млн грн**. Як прозвитувало обласне управління податкової, сума була на **19,4 млн грн** вищою, аніж у попередньому, 2024 році.

У ДПС навіть похвалили бізнес Дніпропетровщини за результативну роботу на підтримку економічної стабільності країни та відзначили позитивну динаміку надходжень до бюджетів.

А як щодо екологічної стабільності? І як саме працюють на неї ці «динамічні» надходження до бюджету?

Детальніше розглянемо програми з охорони навколишнього природного середовища рад різних рівнів у Дніпропетровській області. Кошторис на виконання їхніх заходів формується завдяки коштам спецфондів з охорони довкілля, куди і спрямовано екоподаток. Маємо зазначити, що місцева влада додає до цих ресурсів і гроші з інших джерел фінансування.

Екопрограма області: забруднювач платить.. і ще раз платить

Регіональний захист довкілля окреслює Дніпропетровська обласна комплексна програма екологічної безпеки та запобігання змінам клімату.

Вона охоплює найтриваліший з-поміж усіх регіонів період — із 2016-го по 2028 рік.

Востаннє її актуалізували нещодавно, у травні 2026 року. Цю версію і розглянемо. У пункті 10 розділу I «Загальні обсяги фінансування» бачимо колосальний загальний кошторис програми — майже **37,8 млрд грн**.

Але хай ця сума не лякає платників податків. Вже у розділі VII «Ресурсне забезпечення програми» у першому ж реченні бачимо, що «реалізації заходів Програми в основному передбачається залучення власних коштів підприємств-забруднювачів».

Всі плани області на те, як підприємства модернізують своє виробництво, бачимо у Додатку 1 обсягом 245 сторінок.

Загалом ідеться про суму у **31,1 млрд грн** — на ремонти забруднювальних установок, моніторинг довкілля, озеленення.

Наприклад, ПРАТ «КАМЕТСТАЛЬ» мало модернізувати газоочисне обладнання обертової печі за **35,9 млн грн**, ПРАТ «ІНГЗК» мав витратити **41,5 млн грн** на благоустрій і збереження біорізноманіття на території комбінату, а ПРАТ «ЦГЗК» — **10 млн грн** на систему моніторингу якості повітря. Наголошуємо, що суми вказані орієнтовні, а їхнє виділення передбачено лише за згодою підприємств.

А на що ж мали піти бюджетні кошти? Одразу зазначимо, що в описі джерел фінансування кошти спецфонду ОНПС не вказані напряму, а в багатьох заходах орієнтовне фінансування відсутнє. Проте наведемо кілька прикладів:

- розбудова мережі спостережень за якістю атмосферного повітря — **166 млн грн**. Із них **153,1 млн грн** — з області;
- розбудова мережі спостережень за якістю поверхневих вод — **57,8 млн грн** з обласного бюджету;
- створення лісових насаджень. На 12 років закладено бюджет у **42,5 млн грн**. З них **4,2 млн грн** — з державного бюджету, **3,7** — з обласного;
- охорона лісів від пожеж — **33,5 млн грн**. З бюджету держави — **6,1 млн грн**, області — **3,7 млн грн**;
- винесення меж об'єктів природно-заповідного фонду — майже **18 млн грн** з обласного бюджету;
- розробка проєктів розширення ПЗФ — ще **15 млн грн** з області;
- створення цифрової бази ПЗФ — **300 тис. грн** з облбюджету.

У 2025 році, згідно зі звітом про виконання обласного бюджету, бачимо таке:

- уточнений бюджет на природоохоронні заходи коштом цільових фондів становив **274,9 млн грн**;

- фактично виконано за рік – **150,9 млн грн**.

У паспорті обласної програми суми і склад заходів, які збиралися профінансувати завдяки фонду ОНПС, змінювалися впродовж року.

«Найсвіжіша» версія передбачала:

- відновлення й підтримання гідрологічного режиму, санітарного стану річок та інших водних об'єктів — **103,2 млн грн**;
- розробка та стратегічна екологічна оцінка Регіонального плану управління відходами, зокрема від руйнувань — **11,2 млн грн**;
- розбудова та вдосконалення регіональної системи моніторингу довкілля — **2,5 млн грн**;
- стягнення заборгованості за виконані будівельні роботи — **794,8 тис. грн**.

Екопрограми найбільш забруднених міст

Дніпро, Кривий Ріг і Кам'янське з року в рік можуть змінювати своє місце у рейтингу найбільш забруднених міст України, проте їхня присутність там — стабільна.

Як там піклуються про екологію?

Програма екологічної безпеки та впровадження сталого розвитку міста Дніпро завершила свою дію у 2025 році.

У переліку видів фінансування згадуються й фонди ОНПС, проте в кожному конкретному кроці частка фонду не вказана.

У списку багато заходів, чиє виконання покладено на підприємства.

А серед бюджетних найдорожчими є такі напрями:

- Охорона атмосферного повітря. Тут передбачено **20 млн грн** на придбання пересувних станцій моніторингу, **12 млн грн** — на придбання та встановлення стаціонарних станцій, **10 млн грн** — на послуги, пов'язані з забрудненням повітря, навіть на обробку даних — **5 млн грн**;
- Охорона водних ресурсів. Будівництво очисних споруд у місцях скиду дощової каналізації у річку Дніпро — **27 млн грн**, будівництво дренажного каналу між частинами озера Куряче — **85,3 млн грн**, захист від підтоплення вулиць Житомирської та Іжевської — **10 млн грн**.
- Рациональне використання земель та рослинних ресурсів. Тут бачимо **78 млн грн** на ліквідацію стихійних сміттєзвалищ, **31 млн грн** — на рекультивацію порушених ними земель, **8,2 млн грн** — на інженерний захист території.

Зазначимо, що вказано заплановане фінансування на період 2021–2025 роки.

У своєму звіті на початку 2026-го міський департамент екологічної політики згадує, що, згідно з рішенням Дніпровської міської ради №7/72 від 19.11.2025 року працює вже за новою екопрограмою на 2026–2030 рр. Щоправда, її тексту в відкритому доступі ми не знайшли.

Однак відшукали звіт про виконання паспорта бюджетної програми. У межах спецфонду в Дніпрі за 2025-й було зафіксовано зокрема такі видатки:

- **11,9 млн грн** — проєктні роботи для будівництва комплексу з оброблення відходів;
- **3,3 млн грн** — боротьба з амброзією;

- **0,3 млн грн** — стратегічна оцінка місцевого плану управління відходами;
- **0,2 млн грн** — проведення та участь у наукових та інформаційних заходах;
- **37,9 тис. грн** — виготовлення проєкту для будівництва пункту роздільного збирання сміття.

У Кам'янському, як і на рівні області, до екологічної програми міської громади додали й заходи, які мають (звісно ж, на бажання) виконати промислові підприємства. Програма охоплює період 2026–2030 років. Заходи для компаній вказані у додатку 2. Серед них — капремонт коксової батареї на ПРАТ «Южжкокс», розробка плану управління відходами на ПРАТ «Кривий Ріг цемент» чи полив автодоріг низкою підприємств.

А от у першому додатку — загальноміські заходи. Фінансувати їх планують зі спеціальних екологічних фондів. Ось кілька прикладів:

- поліпшення стану лівобережного каналу м. Кам'янське — **42,1 млн грн**;
- збирання й перевезення відходів з несанкціонованих сміттєзвалищ — **25 млн грн**;
- відведення стічних вод зливово-меліоративної системи — **20 млн грн**;
- адаптація до екстремальної спеки. Тут передбачено **2,5 млн грн** на забезпечення затінення за допомогою альтанок і рослин, **1,5 млн грн** — на встановлення спеціальних «парасольок» і «штучного туману»;
- запобігання підтопленню міста — **2 млн грн**;

- заходи з захисту від радіаційного впливу в зоні впливу хвостосховища — **8 млн грн.**

У Кривому Розі найбільше коштів спецфонду ОНПС у 2026 році збираються витратити на озеленення. Йдеться про майже **20,3 млн грн.** Серед інших проєктів:

- модернізація стаціонарних постів для автоматичного спостереження за якістю повітря — **2,7 млн грн.** Ще **950 тис. грн** заклали на забезпечення їхнього функціонування;
- дослідження стану річки Інгулець — **2,35 млн грн;**
- відновлення водності річки Стара Саксагань — **2,26 млн грн.**

Серед інших запланованих природоохоронних заходів громади на 2025-2028 роки (поза фондом ОНПС):

- **133,8 млн грн** — заходи з охорони та раціонального використання рослинних ресурсів;
- **129 млн грн** — проєктування, будівництво й реконструкція каналізаційних мереж і споруд;
- **55 млн грн** — реалізація заходів із відновлення водності й екологічного оздоровлення річок Інгулець та Саксагань;
- **30,2 млн грн** — будівництво комплексу з переробки побутових відходів.

Житомирська область

Квіти й каналізація замість екології: на що витрачає кошти екоподатку Житомирщина

Громади регіону коштом екоподатку розв'язують свої комунальні питання

Підприємства-забруднювачі Житомирщини впродовж 2025 року заплатили до бюджету **61 млн грн** екологічного податку. Доволі скромні цифри, з огляду на загальний обсяг екоподатку в Україні — **5,6 млрд грн**. Здавалося б, якщо сума невелика, то її простіше дійсно спрямувати на заходи щодо покращення стану довкілля, не спокушаючись на фінансування псевдоекологічних програм.

Розподіл коштів

Кошти екологічного податку спрямовують у фонди бюджетів різного рівня. Якщо говорити про Житомирську область, то **61 млн грн** сплачених підприємствами коштів тут розподілили так:

до загального фонду держбюджету

16,4
млн грн

до спеціального фонду

24,6
млн грн

до спеціальних фондів місцевих бюджетів

20
млн грн

«Екологічність» як дуже розмите поняття

Як і Івано-Франківщина та інші регіони, екопрограми яких раніше аналізувала ЕкоПолітика, Житомирщина грішить відвертою підміною понять під час планування заходів з охорони довкілля.

Якщо проєкт має хоч якусь екологічну складову частину (а якщо добре пошукати, то вона є усюди), його дуже зручно додають до Програми охорони навколишнього природного середовища. Те, що це «парафія» житлово-комунального сектору чи зеленого господарства, місцеву владу не бентежить.

Дослідимо програму з охорони довкілля Новоград-Волинської міської ради на 2022-2026 рр. У всіх її заходах співвиконавцем є управління житлово-комунального господарства. І так сталося, що серед проєктів, які фінансуються зокрема й коштом екологічного фонду, передбачено облаштування контейнерних майданчиків для збору сміття, будівництво мереж водопостачання й каналізації, буріння свердловин і навіть інвентаризація зелених насаджень у населених пунктах.

На рівні селищних громад ситуація не краща. Ось що планує Новоборівська селищна рада в межах програми охорони довкілля на 2026-2028 роки: очищення колодязів, ліквідація снігопадів, упорядкування кладовищ, вирізання чагарників на вулицях, закупівля та висаджування дерев і квітів.

А що ж на рівні області? Можливо, там кошти дійсно спрямовують на екологічні заходи, а не на вирішення комунальних проблем? Частково — так. У затвердженій програмі охорони навколишнього середовища Житомирської ОВА на 2023-2027 рр. передбачено відновлення антропогенно змінених ландшафтів, встановлення постів моніторингу якості повітря, захист об'єктів природно-заповідного фонду. Однак і тут не минулося без вирішення комунальних та інженерних питань екологічним коштом. Зокрема лівову частку грошей заплановано на проєктування, будівництво й реконструкцію каналізаційних мереж. У 2024 році понад 7 млн грн з обласного фонду охорони довкілля скерували на будівництво очисних споруд каналізації в смт Романів, 2026-го планують надати понад **10 млн грн** на реконструкцію каналізаційних споруд у с. Висока Піч.

Закарпатська область

Закарпаття стало чемпіоном з уникання прозорості використання екоподатку

За вартістю реалізації серед лідерів — заходи з управління відходами

Екологічний податок, який сплачують підприємства-забруднювачі, мав би стати дієвим інструментом для вирішення локальних екопроблем. Проте його практично ніколи не спрямовують на заходи, які дійсно скорочують промислові викиди, а часто лише маскують вплив. А інколи, як у Закарпатській області, навіть забувають вказати як джерело фінансування природоохоронних заходів.

Екопрограма регіону

Чинну програму охорони навколишнього природного середовища в Закарпатській області затверджено ще 2023 року. Вона фіксує екологічні плани на 2024-2027 рр. і вже була кілька разів відредагована.

Щодо фінансування, то фонд охорони навколишнього природного середовища (ОНПС) у програмі взагалі не згадується. Всі заходи планують реалізувати коштом обласного бюджету, закладаючи на них майже **45 млн грн**. Чи будуть серед них кошти екоподатку — не зазначено.

Отже, тепер до самих заходів. У них немає особливої деталізації — лише загальні формулювання та посилання на пункти постанови Кабінету міністрів №1147 від 1996 року, яка фіксує види природоохоронної діяльності.

Найдорожче для Закарпаття коштуватиме «Збалансоване використання природних ресурсів у регіонах» — **20 млн грн** за чотири роки.

Цей розділ передбачає будівництво та реконструкцію гідротехнічних, протизсувних, берегозакріплювальних та інших споруд, які покликані стримати негативні геологічні процеси.

Серед інших заходів — рекультивація полігонів твердих побутових відходів та очищення русел річок.

На другому місці за витратами — розділ «Ефективне управління відходами». Загальний кошторис становить **19,3 млн грн**, проте жодних конкретно названих дій.

Які конкретно проекти криються за фразою «Забезпечення екологічно безпечного збирання, перевезення, зберігання, оброблення, утилізації, видалення, знешкодження і захоронення відходів» — невідомо.

Закриває трійку розділів за витратами «Ефективне держуправління у сфері охорони довкілля».

Тут понад **2,8 млн грн** збираються виділити на конференції і семінари, оснащення природоохоронних організацій, запровадження системи моніторингу довкілля, організацію проведення оцінки впливу на довкілля.

Менші громади

Місто Чоп також вирішило не згадувати фонд ОНПС як джерело фінансування своєї програми з охорони довкілля. Як бачимо, реалізовувати її заходи планували завдяки коштам громади, області та держави, а також ресурсам з інших джерел — від підприємств до грантів.

Примітно, що у першій редакції екопрограми Чопа річний кошторис на 2024-2026 рр. варіюється у межах **200-220 тис. грн щорічно**. Водночас за 2025-й до спеціального фонду бюджету тергромади надійшло **222 тис. грн** екологічного податку.

Спочатку у місті хотіли профінансувати лише три заходи:

- підтримання санітарного стану та благоустрій водойми на території міста;
- виготовлення паспорта зелених насаджень;
- реконструкція каналізаційної очисної споруди — найдорожчий із заходів.

Проте, згідно з останніми оновленнями, екопрограму розширили й доповнили інструментами з розробки норм надання послуг управління побутовими відходами та реконструкції каналізаційно-очисних споруд на понад **1,2 млн грн.**

У менших громадах трапляються деякі складнощі з прозорим поданням інформації. Наприклад, у рішенні про затвердження програми охорони довкілля Верхньокоропецької громади на 2026-2027 роки сама ж програма відсутня.

Водночас на сайті Драгівської сільради є лише версія програми з охорони природного середовища на 2021-2025 рр. До того ж в останньому проєкті рішення щодо оновлення списку її заходів цього переліку також немає.

Спочатку ж у сільраді зокрема планували:

- закуповувати саджанці й розбивати квітники, утримувати зелені насадження тергромади;
- купувати інвентар і техніку для утримання газонів та парків;
- чистити прибережні смуги водойм;
- ліквідувати стихійні сміттєзвалища, буреломи, лісові пожежі;

- упорядковувати смітники, забезпечувати своєчасне вивезення сміття, купити авто для перевезення відходів.

Як основне джерело фінансування хоча б тут вказано фонд ОНПС.

Запорізька область

Прифронтове Запоріжжя скеровує екоподаток на прибирання пилу й озеленення

Серед заходів зі зменшення викидів — заміна громадського транспорту та закупівля вуличних пилососів

Запорізька область є одним із лідерів зі сплати екологічного податку в Україні. Упродовж 2025 року її суб'єкти господарювання скерували до бюджету **392 млн грн** за забруднення довкілля. Більше надходжень забезпечили лише Дніпропетровщина, місто Київ та Івано-Франківщина.

Запоріжжя — це регіон з інтенсивною промисловістю, яка продукує багато викидів. Водночас, область перебуває під постійними атаками ворога, а певну її частину окуповано росіянами. Та попри це, місцеві ради використовують кошти екологічного податку не на екологію і навіть не на оборону, що ще можна було б зрозуміти.

Лише за два місяці 2026-го забруднювачі Запорізької області сплатили до бюджету **106,5 млн грн** екологічного податку. За даними регіональної філії Державної податкової служби, це на **21,4 млн грн** більше, ніж торік. З цієї суми **83,7 млн грн** «осіли» у державному бюджеті, а **22,8 млн грн** було спрямовано до місцевих бюджетів.

Ці кошти потрапляють до фондів охорони навколишнього природного середовища у бюджетах області, міст і селищних громад.

Їх можна скеровувати лише на екологічні заходи. Проте їхній перелік і досі визначається морально застарілими документами, що дає змогу громадам бачити екологічний складник усюди, де їм зручно чи де треба закрити бюджетні діри.

Мільйони на озеленення

Зокрема 2025 року перелік заходів Запорізької ОДА, на які скерували залишки коштів спецфонду за 2024-й, мав такий вигляд:

озеленення
Національного
заповідника
«Хортиця»
≈ 2,2
млн грн

озеленення міст
і сіл області
(нерозподілений
залишок)
> 8,9
млн грн

На думку обласної влади, ці заходи «спрямовані на охорону та раціональне використання природних ресурсів».

Щодо першого заходу від коментарів утримаємося, адже хоч заповідник і вважається історико-культурним, а не природним, відновлення екосистеми там має сенс.

А от стосовно населених пунктів, то тут знову бачимо вирішення питань благоустрою екологічним коштом.

Зниження викидів у Запоріжжі

Навесні 2025 року у місті Запоріжжя затвердили Програму охорони довкілля щодо поетапного зниження викидів забруднювальних речовин суб'єктами господарювання.

Фінансування всіх заходів, які стосуються промислових підприємств, покладено на самі підприємства із можливістю залучення кредитних коштів, інвестицій та грантів.

У цьому блоці йдеться про екомодернізацію конкретних установок на конкретних активах.

Натомість бюджетним коштом фінансуватимуть інші заходи боротьби з забрудненням. І деякі з них такі, ніби потрапили до екопрограми «задля кількості».

Під егідою зменшення негативного впливу від викидів пересувних джерел у Запоріжжі збираються організувати об'їзні дороги та замінювати малі «маршрутки» на більш місткі автобуси.

Для боротьби із пилом в екопрограмі планували купити вуличні пилососи та підмітально-прибиральні машини. Досить неочікувано, але прибирання доріг, тротуарів і прибудинкових територій — це частина екопрограми Запоріжжя.

Так, місто вкрай забруднене пилом, але чи робить це клінінг екологічною діяльністю?

Також екопрограмою передбачено вдосконалення й утримання системи моніторингу повітря, проведення досліджень щодо якості повітря, вжиття екологічних заходів.

Зі зрозумілих причин інформація щодо екологічних програм регіону доступна у вкрай обмеженій кількості.

З огляду на дані, ми, звісно, очікували, що серед екологічних заходів будуть не зовсім доцільні.

Проте, розуміючи специфіку регіону, припускали використання екоподатку на потреби воєнного часу, як робила навіть віддалена від фронту Івано-Франківщина.

Але мільйони на озеленення та прибирання міста від пилу відверто здивували.

Тоді як підприємства сплачують колосальні суми екоподатку, ці кошти не йдуть на зменшення забруднення, а лише на його маскування.

Івано-Франківська область

Івано-Франківщина — у трійці лідерів за сплатою екологічного податку: чи працюють ці кошти за призначенням?

За дев'ять місяців 2025 року бізнес Івано-Франківської області сплатив до бюджету 461,7 млн грн екологічного податку. За даними Державної податкової служби, це дало можливість регіону посісти третє місце серед платників у всій країні.

Загалом до бюджету надійшло на 300 млн грн (7,1%) більше екоподатку, аніж за аналогічний період минулого року. У ДПС це пов'язують зі зростанням екосвідомості та відповідальності бізнесу і називають отримані кошти важливим джерелом для втілення природоохоронних заходів.

Від браконьєрства до війни: що шкодить довкіллю регіону

Прикарпаття водночас є і рекреаційним, і промисловим регіоном. Розвинена індустрія диверсифікована — паливно-енергетичний комплекс, хімічна й нафтохімічна промисловість, машинобудування, деревообробка. Бізнес завдяки сплаті екологічного податку компенсує свій вплив на навколишнє середовище. Але шкоди довкіллю, за даними Державної екологічної інспекції Карпатського округу, завдають також незаконна вирубка лісів, стихійні звалища і браконьєрство.

Попри своє віддалення від зони бойових дій, природа регіону також потерпає від наслідків російського вторгнення. Від початку повномасштабної війни сума нарахованих збитків уже становить 3,5 млрд грн, зокрема майже 1 млрд грн — за перше півріччя 2026-го.

Йдеться про наслідки засмічення земель, забруднення ґрунтів, а також викиди в повітря через горіння нафтопродуктів після ворожих влучань.

Екозаходи: загальна картина й фінансування

55% екологічного податку спрямовують до спецфонду місцевих бюджетів, проте додатково фінансують заходи з охорони довкілля й з інших джерел. Так, у 2024 році витрати на охорону навколишнього середовища на Франківщині становили понад 1 млрд грн. Залишок коштів обласного фонду охорони довкілля у січні скерували на спорудження дамб і регулювання річок у громадах.

У переліку заходів на 2021-2025 роки — будівництво й реконструкція очисних споруд, обладнання пунктів моніторингу стану повітря, будівництво та розширення полігонів для зберігання відходів.

Попри відсутні екологічні проблеми регіону, частина грошей спеціального фонду обласного бюджету коштом екологічного податку спрямовується не за призначенням, зокрема й через потреби воєнного часу.

Наприклад, під кінець 2024 року 6 млн грн екоподатків розподілили для виконання програм забезпечення оборонної роботи та мобілізаційної підготовки, а також для обласного госпіталю ветеранів війни.

Екологічний податок сплачують суб'єкти господарювання, які чинять негативний вплив на довкілля. Йдеться про викиди забруднювальних речовин в атмосферу, воду або ґрунт, розміщення і скиди відходів, зокрема радіоактивних.

Через повномасштабне вторгнення об'єкти, розташовані на тимчасово окупованих територіях або в зонах бойових дій, звільнені від сплати екологічного податку.

Київська область

Сміттєвози, об'їзні дороги та озеленення: як Київська область витрачає екоподаток

Щоби «покращити якість повітря», у Білій Церкві вирішили збудувати об'їзну дорогу за понад 50 млн грн

Охорона природи — доволі абстрактне поняття, якщо поглянути на нього очима місцевих чиновників. Екологічні програми Київської області вкотре підтверджують: до цієї сфери на бажання можна зарахувати все — від благоустрою до будівництва доріг. Негативу цій підміні понять додає те, що на псевдоекологічні, хоч і не заборонені, заходи громади витрачають зокрема й кошти екологічного податку.

Природоохоронні заходи на рівні регіону

У Київській області програму охорони довкілля та раціонального використання природних ресурсів на 2023–2026 роки затверджено наприкінці грудня 2022-го. На реалізацію всіх її заходів потрібно майже **1,7 млрд грн**. Проте лівова частка цих коштів — **1,48 млрд грн** — мала надійти із небюджетних джерел. Інше — ресурси місцевих бюджетів, а також обласного, зокрема з фондів ОНПС і розвитку.

Найдорожчий екологічний захід, який запланувала область, стосується екомодернізації обладнання Трипільської ТЕС. Для його реалізації не передбачено жодного бюджетного фінансування, лише «кошти небюджетних джерел» — ймовірно, самого підприємства. Зокрема йдеться про капітальний ремонт електрофільтрів і будівництво сіркоочищення димових газів на **1,4 млрд грн**.

Свої ж кошти область планувала витратити зокрема на таке (орієнтовні обсяги фінансування за чотири роки):

- придбання машин для збору та транспортування відходів — **68,2 млн грн**;
- поводження із відходами руйнувань — **30 млн грн**;
- придбання контейнерів для збору сміття — **14,1 млн грн**;
- розробка проєктів землеустрою зі встановлення меж природно-заповідного фонду — **9,2 млн грн**.

На озеленення міст, селищ та сіл області за чотири роки заплановано виділити **45,9 млн грн**. Щоправда, фінансуватимуть цей благоустрій під вивіскою екології місцеві бюджети та зовсім трішки — небюджетні джерела.

Екологічні плани міст області

Покроковий план захисту довкілля у Білій Церкві затвердили у вересні 2024 року. На реалізацію заходів місту необхідно орієнтовно **101,6 млн грн**, з яких лише **31,6 млн грн** виділять із міського бюджету. Решту коштів Біла Церква планує отримати «з інших джерел».

Для захисту від підтоплень у місті планують поліпшувати технічний та екологічний стан низки водойм, зокрема місцевого водосховища, річок Протока, Кам'янка та Рось. Окремо водні об'єкти збираються чистити від мулу, відходів і рослинності. На узбережжях водойм планують встановити контейнери для збору відходів, виділивши на це **1,2 млн грн**. На випусках зливової каналізації, також за **1,2 млн грн**, хочуть збудувати локальні очисні споруди.

Зменшити забруднення повітря у місті збираються... збудувавши об'їзну дорогу. На цей захід планують витратити понад **50 млн грн**.

Охороняти рослинні ресурси у Білій Церкві планують через озеленення території за **1 млн грн** і капремонт об'єктів благоустрою за **0,9 млн грн**. Додатково **600 тис. грн** витратять на інвентаризацію зелених насаджень.

До екопрограми внесено й розробку місцевого плану управління відходами. Вартість заходу — **2,5 млн грн**. Для поводження з відходами придбають обладнання на **1,2 млн грн**. Стільки ж саме планують виділити на збір та утилізацію небезпечних ртутних ламп і батарейок.

Екопрограма Борисполя на 2024-2026 роки менш об'ємна та менш деталізована. Загальний обсяг витрат на її заходи — понад **30,7 млн грн**, з яких **19,3 млн грн** — кошти державного бюджету. Чи передбачено використання грошей із фонду ОНПС, з документа невідомо.

На який же вагомий екологічний захід місто вирішило спрямувати державні кошти? На каналізацію, за формулюванням «Проектування і будівництво очисних споруд».

Кошти міського бюджету мали піти зокрема й на озеленення (**150 тис. грн**), придбання контейнерів для сміття (**1,8 млн грн**) і машин для збору відходів (**8 млн грн**).

Менші громади та довкілля

Зі створенням п'ятирічного плану екологічних заходів на 2024-2028 рр. Великодимерська селищна громада впоралася без сумнівних робіт із каналізацією.

Поводження із відходами присутнє, але лише у двох заходах — відведення ділянки для будівництва сміттєпереробного заводу та ліквідації місць масового накопичення відходів війни.

Також громада запланувала створити свій об'єкт природно-заповідного фонду «Повалушки», відновити пошкоджені природні ландшафти, вивести зі складу орних земель водоохоронні та ерозійно небезпечні території, орендувати прилади для моніторингу стану атмосферного повітря.

У межах екопрограми все ж планували озеленювати населені пункти громади.

Цей захід внесено до блоку із захисту рослинних ресурсів, де також передбачено догляд за лісами й лісосмугами, а також відтворення лісів на деградованих і малопродуктивних землях.

У своїй програмі з охорони довкілля на 2023-2026 роки Пристолічна сільська рада запланувала встановити станцію моніторингу якості повітря та шумозахисні споруди вздовж автомагістралей.

Поводження зі сміттям у більшості стосується роздільного збору та небезпечних відходів, зокрема ламп розжарювання — для них планували придбати окремі контейнери, а також забезпечити збір та утилізацію.

Сільрада передбачила й облаштування компостувального майданчика.

Проте без висаджування рослин не минулося, передбачено озеленення населених пунктів та узбіччя автошляху Київ — Харків — Довжанський.

Місто Київ

Екологія по-київськи: мільярди на озеленення та пляжі під час війни

У програмі з екологічного добробуту столиці лише один розділ присвячено природоохоронним заходам

Місто Київ стало другим за обсягом сплати екологічного податку у 2025 році після всієї Дніпропетровської області. Підприємства-забруднювачі, зареєстровані в столиці, сплатили майже 18% всього екоподатку України. Тож поки їхні активи фізично трують довкілля у «провінції», Київ витрачає кошти на полив газонів і водопровідні комунікації.

Ми проаналізували екопрограму головного міста країни та виявили, що у Києві, як і всюди, туди додали заходи з благоустрою, озеленення й утримання інженерних комунікацій. Щоправда, масштаб цих заходів дійсно столичний.

Трохи про екоподаток

Традиційно спершу коротко нагадуємо, що ж таке екологічний податок. Це обов'язковий платіж, який сплачують суб'єкти господарювання за забруднення довкілля — повітря, води, ґрунту. Тобто, певна компенсація за отруєння екології.

Ці кошти розподіляють між державним бюджетом, а також бюджетами областей і громад, де працюють підприємства-забруднювачі. Там екоподаток потрапляє до місцевих фондів з охорони навколишнього природного середовища (ОНПС), звідки гроші можна брати лише на природоохоронні заходи.

Однак те, які це будуть заходи, визначає доволі застаріла,

хоч і кілька разів відредагована постанова Кабміну №1147 від 1996 року. Фактично вона дарує громадам лазівку для використання екоподатку на не зовсім екологічні потреби. Тож поки підприємства трують повітря й води, у містах і селах ремонтують каналізацію та висаджують квіти. Про відповідність такої реакції на токсичний подразник дискутувати не будемо.

Щодо самого Києва, то зі столиці у 2025 році надійшло **1 млрд грн** екологічних платежів. Зазначимо, що забруднювачі всієї країни заплатили **5,6 млрд грн**.

Екопрограма столиці

Екологічні заходи Києва визначає комплексна цільова програма екологічного добробуту міста на 2026–2028 роки. Вона складається із трьох розділів, проте тільки перший з них містить саме природоохоронні інструменти. Назву він має аналогічну.

Для всіх заходів першого розділу Київський міський фонд ОНПС чітко визначений як джерело фінансування. Ось кілька прикладів, на що у столиці планують витратити кошти екоподатку:

- заходи з озеленення міста та влаштування поливо-зрошувальних систем — **75 млн грн;**
- реконструкція комплексу будівель Дніпровської водопровідної станції — понад **36,5 млн грн;**
- розробка документації із землеустрою для територій та об'єктів природно-заповідного фонду — **32,3 млн грн**
- обстеження та розчищення річки Либідь — **60 млн грн;**

- розчистка та благоустрій водних об'єктів — ще **30 млн грн**. Окремо на аналогічний захід у парках закладено ще **3 млн грн**;
- проведення наукових заходів щодо біорізноманіття — **4,1 млн грн**. Ще **1,5 млн грн** — на проведення досліджень у межах природно-заповідного фонду.

Мільярд на озеленення

Озеленення й догляд за рослинами у столиці охоплюють більше, аніж деякі бюджети екологічних програм цілих областей. Заходи з благоустрою зеленої зони та земель водного фонду у Києві визначені у другому розділі програми екологічного добробуту.

Головна мотивація цих заходів — «адаптація до змін клімату», а фінансування пропонує бюджет міста й інші джерела. Тож скільки планують витратити в столиці на дерева?

- **734,6 млн грн** — на утримання лісопаркової зони міста з її оновленням і санітарними рубками;
- **144,9 млн грн** передбачені на «забезпечення організації та координації діяльності підприємств зеленого господарства». Так, «координація і організація» — це екологічний захід, на думку київської влади;
- ще **166,6 млн грн** виділять на обстеження зелених насаджень, санітарне обрізання та видалення сухостою;
- **80 млн грн** — на вирощування саджанців дерев і чагарників;
- **44,7 млн грн** — на придбання спецтехніки для благоустрою;

- **438,3 млн грн** закладено на утримання парків, скверів та інших впорядкованих зелених насаджень;
- **419,6 млн грн** — капітальний ремонт об'єктів зеленого господарства;
- **53 млн грн** — придбання посадкового матеріалу.

Забруднення довкілля

На моніторинг стану навколишнього природного середовища у Києві виділяють значно скромніші кошти, ніж на озеленення. Ось кілька кроків із цього пункту:

- близько **35,2 млн грн** закладають на утримання міської системи збору й обробки даних про стан довкілля;
- **1,5 млн грн** витратять на придбання атомно-абсорбційного спектрофотометра, а ще **1,6 млн грн** — на купівлю автоматичного тестингу води ТЕСТА В-16;
- трохи більш ніж **1 млн грн** виділять на санітарно-бактеріологічні дослідження якості води у водоймах міста;
- на токсикологічний моніторинг методом біотестування запланували **44 тис. грн**.

Нагадуємо, що ці дії та вказані у наступних розділах програми екодобробуту фінансуватимуться з бюджету Києва та інших джерел, без фонду ОНПС.

Збереження екосистем

У цьому підпункті у Києві вкрай багато заходів, які стосуються стічних вод і не тільки. Розповімо про кілька з них:

- утримання й експлуатація очисних споруд та насосних станцій, які закріплені за КП «Плесо». На цей захід заклали майже **21 млн грн**;
- на реконструкцію зливостоквої каналізації системи озер Опечень виділять майже **33 млн грн**;
- ще **2 млн грн** виділять на реконструкцію очисних споруд «Харківські»;
- відновлення трансформаторної підстанції на острові Долобецький. Захід недорогий, лише **100 тис. грн**.

«Золоті» пляжі

Цілий комплекс заходів екопрограми присвячено такому першочерговому явищу, як облаштування пляжних зон. Звісно, комфорт людей вкрай важливий, і люди — також частина природи.

Колосальні **525,7 млн грн** виділяють на утримання території пляжів та зон відпочинку біля води.

Ще **24,6 млн грн** у Києві скерують на підсипання пляжів піском і планування пляжної території. Щоб людям було зручніше, майже **10 млн грн** у межах програми екологічного добробуту виділяють на придбання лавок, урн та кабінок для переодягання.

Понад **2 млн грн** закладено на встановлення модульних туалетів на пляжах, а більш ніж **21 млн грн** — на обслуговування громадських вбиралень, які перебувають на балансі КП «Плесо».

За майже **44 млн грн** у столиці збираються відремонтувати елементи благоустрою на зонах відпочинку біля води, скромно додаючи у кінці назви заходу розчищення водойм.

Для довкілля, мабуть, вкрай важлива й безпека відпочинку біля водойм. На цей захід виділяють понад **19,3 млн грн**.

Окремим пунктом екопрограми є облаштування місця для спуску на воду для маломобільних груп населення. Ціна питання — **315 тис. грн**.

Чимало уваги у програмі присвячено розчищенню водойм, проведенню просвітницьких екозаходів і наукових досліджень. Однак заходи з благоустрою, які потрапили до програми з екологічного добробуту, відзначають контраст у пріоритетах столиці.

Кіровоградська область

Найбільш «зелені» та розмиті екопрограми: на що витрачає екоподаток Кіровоградщина

Це рекордсмен за абстрактністю формулювань у переліку заходів, серед яких усе одно є витрати екоподатку на каналізацію та озеленення населених пунктів

Самостійність місцевих рад у формуванні власної екологічної стратегії призводить до нераціональних і псевдоекологічних витрат. Кіровоградська область не стала винятком. Кроки, які дійсно можуть сприяти скороченню викидів, покладені на самі підприємства. А область, міста й селища тим часом планують реконструювати каналізаційні мережі, садити дерева та купувати сміттєвози.

Екопрограма на рівні області

Одразу зазначимо – ми не можемо докладно розповісти про програму Кіровоградської області на 2026–2030 роки. Це перший із розглянутих ЕкоПолітикою документів цього типу, де заходи не деталізовані. Єдине, відомо, що коштом державного бюджету реконструюватимуть каналізаційні очисні споруди у Знам'янці, Олександрії та селищі Смолине.

А так документ є суто орієнтовним. Навіть витрати на виконання заходів вказані середні для кожної групи. Загалом таких груп сім, у переліку кроків зазначено лише узагальнені дії та процеси, а також пункти постанови Кабінету Міністрів №1147 від 17 вересня 1996 року, яким ці заходи відповідають.

Про цю постанову ЕкоПолітика згадує щоразу, як аналізує екологічні програми.

Саме вона дає радам можливість вносити до документа, який мав би окреслити стратегію відновлення природного середовища, заходи із благоустрою, утримання інженерних мереж та інші сумнівні дії.

У Кіровоградській області нічого нового: поруч зі встановленням обладнання для очищення повітря, розвитком і розширенням природно-заповідного фонду, моніторингом якості повітря та екологічними дослідженнями бачимо ту ж таки каналізацію, озеленення та поводження зі сміттям.

Реалізувати заходи планують коштом державного та обласного фондів охорони довкілля. У бюджеті на 2026 рік у фонді області заклали **23,2 млн грн** екологічного податку.

Заходи із захисту природи у Кропивницькому

На противагу екопрограмі області, Кропивницька рада заходи розкрила детальніше, проте їх доволі небагато. Так, на 2024–2026 роки серед екологічних тут запланували такі засоби з благоустрою:

- озеленення та видалення зелених насаджень у школах та на території міста загалом;
- прибирання повалених дерев.

Також місто планує розробити Екологічний паспорт і проводити тематичні екологічні уроки.

Зменшення виробничих викидів покладено на самі виробництва.

Три місцеві підприємства мають провести реконструкцію та налагодження установок, чії викиди забруднюють повітря. Також Кропивницький олійний завод мусить... замінити люмінесцентні лампочки на світлодіодні.

Екопрограми у менших містах і громадах

В Олександрії заходи місцевої програми охорони природного середовища охоплюють 2026-2030 роки.

Зазначимо, що деякі з них сформульовані доволі абстрактно. Наприклад, що передбачають «Заходи з охорони підземних вод та ліквідації джерел їх забруднення»? Чи не ту ж саму реконструкцію каналізаційних мереж? Щоби запобігти засміченню водних ресурсів у місті збираються створити водоохоронні зони «з комплексом санітарних та інших заходів». Яких – невідомо.

У блоці з охорони навколишнього повітря — доволі загальне формулювання єдиного заходу.

Тут ідеться про екомодернізацію підприємств зі зменшенням та запобіганням забрудненню.

Виконувати це мають підприємства й організації, які мають дозвіл на викиди, у межах власних бюджетів.

Також Олександрія планує провести рекультивацію порушених земель і полігонів твердих побутових відходів, будувати споруди для запобігання підтопленням, обстежувати ґрунти.

Озеленення й ліквідація наслідків буреломів є в екопрограмі, як і придбання машин для збору сміття.

На Кіровоградщині маємо й суто «флористичну» екопрограму.

У Суботцівській сільській тергромаді 5 із 5 заходів на 2026 рік так чи інакше пов'язані із рослинами.

Тут є й озеленення вулиць, і ліквідація сухоостою, і розбиття клумб із закупівлею саджанців.

Фінансуватимуть усе коштом сільського бюджету, та з урахуванням зборів за забруднення та грошових стягнень за екологічну шкоду.

Можемо лише порадити, що окрім бур'янів і необхідності заміни квітів у квітниках екологічних проблем у селі немає.

Устинівська селищна рада у свою програму на 2026-2028 рр. додала трохи різноманіття.

Окрім озеленення території, до екологічних заходів тут зарахували купівлю сміттевоза та розробку плану управління відходами.

Є й неіронічно екологічні заходи, як-от інвентаризація джерел забруднення та розробка схеми місцевої екологічної мережі.

На реалізацію підуть кошти місцевого бюджету й небюджетних джерел, без деталізації.

Так, юридично додавати до екопрограми все, що пов'язано зі стоками, сміттям та квітами, не є порушенням. Проте з погляду ефективності використання коштів такий підхід здається взагалі нераціональним.

ЕкоПолітика наводила позицію експертів і представників бізнесу, які вважають схожу практику розмиванням природоохоронної функції екологічного податку.

Львівська область

Без конкретики, але з клумбами та сміттям: як використовує екоподаток Львівська область

Захист фасадів історичних будівель від птахів у Львові чому вважають охороною довкілля

Недосконале законодавство має лазівку, яка дає змогу громадам використовувати кошти екологічного податку на умовно екологічні заходи. У Львівській області також користуються цим «золотим квитком». Озеленення замість благоустрою стає охороною довкілля, як і утримання інженерних мереж каналізації чи вивезення сміття раптом «вибуває» зі сфери житлово-комунального господарства.

Коротко про екоподаток

Екологічний податок є таким собі відкупом за забруднення довкілля, який платять суб'єкти господарювання за свої викиди у повітря, воду та ґрунти. Ці кошти розподіляють між фондами охорони навколишнього природного середовища різних рівнів (ОНПС): 45% — до державного, 30% — до обласного та 25% — до місцевих.

Львівська область не може похвалитися великими обсягами сплати екоподатку. Впродовж 2025 року її суб'єкти господарювання сплатили 52,2 млн грн цього збору до держфонду. Трохи більше розподілено між обласним і місцевими фондами ОНПС.

За підсумками семи місяців 2025 року найбільшими платниками були:

АТ «ДТЕК
ЗАХІДЕНЕРГО»

44,4
млн грн

ЛМКП
«Львівводоканал»

31,2
млн грн

ЛМКП
«Львівтеплоенерго»

7,5
млн грн

Використовувати кошти екологічного податку можна лише на природоохоронні заходи. Проте постанова Кабінету Міністрів №1147 ще у 1996 році створила для громад досить вільне поле інтерпретацій «екологічності».

Захист довкілля на рівні області

Отже, щоби дізнатися, що влада Львівської області вважає екологічними заходами, ЕкоПолітика вивчила паспорт програми охорони навколишнього природного середовища на 2021–2027 роки.

Чи можна тут знайти кроки з реконструкції інженерних мереж каналізації та поводження з відходами? Звісно, так. Зазначимо, що вони описані в загальних рисах.

Це важлива відмінність від екопрограм більшості інших регіонів, які вже аналізувала ЕкоПолітика. Там зазвичай можна було побачити конкретні назви об'єктів та навіть установок, які збиралися реконструювати.

Тут ми просто спостерігаємо такі пункти:

- будівництво, реконструкція й облаштування полігонів твердих побутових відходів, здійснення заходів щодо мінімізації, утилізації та переробки промислових, побутових і небезпечних відходів;
- будівництво, реконструкція споруд для очищення стічних вод, системи роздільної каналізації, каналізаційних мереж і споруд на них;
- рекультивація порушених земель і територій полігонів твердих побутових відходів.

Екопрограма обласного центру

Природоохоронні заходи Львова визначає Комплексна екологічна програма на 2024-2028 рр. Серед джерел фінансування — бюджет Львівської міської територіальної громади, а також кошти з інших незаборонених джерел. Що ж собі запланувало місто?

Більшість заходів має беззаперечно екологічне спрямування, але «паперове» вираження — від паспортизації водойм до створення геопросторової мапи на порталі відкритих даних.

Формулювання деяких заходів доволі абстрактне, як-от «Реалізація інших заходів відповідно до річного плану пріоритетного фінансування» у різних розділах програми.

У Львові до екопрограми все ж не додали роботи з каналізаційними мережами, проте озеленення й поводження з відходами увагою не оминули.

Щодо сміття, то у відповідному розділі йдеться переважно про небезпечні відходи, які потребують особливого поводження.

Проте в межах екопрограми передбачено фінансування системи управління відходами у міській громаді, а також «інші заходи».

Потрапило до екопрограми і кілька заходів із благоустрою під грифом «Утримання зелених насаджень». Тут уже класичне висаджування рослин, догляд за клумбами, ліквідація сухоостою, а також розробка проєктів утримання та реконструкції парків і скверів.

Неочікувано, але ведення земельного кадастру для Львова — це екологічний захід. Як і встановлення захисту від птахів на історичних будівлях, хоча формально це вважається захистом архітектурних пам'яток.

Уявлення про екологію у менших громадах

У Великих Мостах екопрограма на 2025 рік була невелика, але акумулювала у собі тільки спірні заходи. Тут не знайти нічого, окрім каналізації та відходів. Деталізація заходів також відсутня.

Отже, місто в межах Програми природоохоронних заходів на 2025 рік збиралося:

- будувати, ремонтувати чи проводити реконструкцію на очисних спорудах, у системах роздільної каналізації та каналізаційних мережах. У такий спосіб прагнули покращити стан місцевих річок;
- облаштовувати полігони твердих побутових відходів із їхньою реконструкцією, а також проводити рекультивацию сміттєвих полігонів.

Кошти для цих заходів Великі Мости планували брати зі спеціалізованих фондів охорони навколишнього середовища — державного, обласного та міського.

У своєму переліку природоохоронних заходів на 2025-2027 рр. Буська міська громада ледь не до кожного заходу завбачливо вказала пункт з урядової постанови від 1996 року.

Саме нею обґрунтовують придбання сміттєвих контейнерів і спецавтівок для транспортування побутових відходів.

Серед інших кроків — позашкільне екопросвітництво й обладнання доріжок у місцевому парку, який є пам'яткою садово-паркового мистецтва.

Задля значущості у цьому заході із благоустрою дописали мету — «збереження природної екологічної системи».

Миколаївська область

Від каналізації до заповідників: як змінилося використання екоподатку в Миколаївській області

Найдорожчий захід екопрограми Миколаєва — боротьба з амброзією

В Україні кошти екологічного податку фактично є умовно регульованим ресурсом, який громади використовують на власний розсуд. Законодавчі обмеження доволі абстрактні, адже на бажання екологічний чинник можна знайти у зовсім різних видах діяльності. Сьогодні розглянемо візію захисту довкілля, яка притаманна Миколаївській області.

Екоподаток області в цифрах

Екологічний податок є певною компенсацією підприємств за негативний вплив на довкілля. Від миколаївських суб'єктів господарювання за викиди забруднювачів у повітря, води та ґрунти за 2025 рік надійшло загалом **58,2 млн грн**. Такі дані навели у Головному управлінні ДПС регіону.

Кошти екоподатку розподіляють між бюджетами держави, областей і громад. У ситуації з Миколаївською областю, у держбюджеті залишилося **35,9 млн грн**, а до місцевих спрямовано **22,3 млн грн**.

За чотири місяці 2026-го від області вже надійшло **21,3 млн грн** екоподатку. З них місцеві бюджети отримали **6,8 млн грн**.

Екологічні платежі акумулюються у спеціальних фондах з охорони навколишнього природного середовища (ОНПС). Звіди їх можна використовувати лише на природоохоронні заходи.

Проте цей перелік визначає урядова постанова №1147 від 1996 року, що дає змогу доволі вільно зараховувати до екологічних заходів те, що одночасно перегукується із благоустроєм чи сферою ЖКГ.

Дослідимо, чи скористалися цим на Миколаївщині.

Охорона довкілля на рівні регіону

Екологічний курс Миколаївської області визначає комплексна програма, яка охоплює 2021-2027 роки. На заходи I етапу (2021-2023 рр.) планували витратити понад **904,6 млн грн**, з них майже **54 млн грн** — кошти екологічного податку.

Як і в більшості регіонів України, найдорожчі заходи стосувалися каналізації — реконструкції і ремонтів насосних станцій, заміни обладнання тощо. Наприклад, **46,2 млн грн** заклали на реконструкцію очисних споруд Первомайську, а **20,5 млн грн** — на будівництво каналізаційних мереж у смт Криве Озеро.

Загалом на каналізацію планували витратити понад **354,1 млн грн** (**8,6 млн грн** — фонд НПС), на поводження з відходами — **263,7 млн грн** (з них **11,8 млн грн** — із фонду ОНПС). Ще **7,5 млн грн** екоподатку передбачали на фінансування системи моніторингу атмосферного повітря. Майже **17 млн грн** із коштів екологічного фонду заклали на розробку проєктної документації для заповідних об'єктів, утримання й охорону ландшафтних парків.

Наприкінці листопада 2023-го в ОВА затвердили перелік заходів для реалізації її другого етапу. Щоправда, тут не знайти ані конкретних заходів, ані конкретних сум. Хоча у попередні роки фонд ОНПС було названо в джерелах фінансування ледь не кожного напрямку екопрограми, тут його згадують лише у розрізі утримання ландшафтних парків області.

Щонайменше у 2024 році кошти екологічного спецфонду дійсно пішли лише на заходи, які так чи інак стосуються територій та об'єктів природно-заповідного фонду (ПЗФ).

Згідно з пояснювальною запискою від управління екології та природних ресурсів Миколаївської ОВА, з цільових фондів було виділено **4,65 млн грн**, а освоєно **4,53 млн грн**. Заходів лише три:

- Утримання та матеріально-технічне забезпечення діяльності регіональних ландшафтних парків — «Кінбурнська коса», «Тилігульський», «Приінгульський», «Гранітно-степове Побужжя». Освоєно **3,07 млн грн**.
- Розробка землевпорядної документації для об'єктів ПЗФ — освоєно **1,36 млн грн**.
- Розробка проєктів створення об'єктів та територій ПЗФ — освоєно **99,5 тис. грн**.

Екопрограма обласного центру

У Миколаєві діє Міська цільова екологічна програма на 2023–2027 роки, яку ухвалили у жовтні 2023-го. У документі, розміщеному на сайті міського Департаменту ЖКГ, фонд НПС не згадується як джерело фінансування екологічних заходів. Загальний бюджет екопрограми на п'ять років — майже **76,2 млн грн**. Розглянемо її ключові напрями та фінансові плани.

На охорону природних рослинних ресурсів закладено найбільше фінансування — понад **37,5 млн грн**. Найдорожчий захід екопрограми розміщений теж у цьому блоці. Неочікувано, але ним є боротьба з поширенням амброзії, на це заплановано майже **24,4 млн грн**. Ще близько **13,2 млн грн** закладено на придбання саджанців дерев, кущів і квітів.

Понад **26,1 млн грн** місто запланувало на охорону водних ресурсів. Методи цієї «охорони» — управління стічними водами.

Зокрема найдорожчим виявилось будівництво очисних споруд на випусках зливових колекторів на р. Південний Буг та р. Інгул. Орієнтовний обсяг фінансування охоплює понад **23,9 млн грн**.

На розробку документації, наукову та інформаційну роботу заплановано **15,3 млн грн**.

З них **4,8 млн грн** збираються витратити на розробку та погодження проєктів землеустрою для парків і скверів.

Понад **5,8 млн грн** передбачено на невідомі «інші» розробки екологічного спрямування.

На збереження природно-заповідного фонду закладено найменше — **2,7 млн грн**.

Одеська область

Екоподаток в Одеській області: сміття, стоки, зарядки для електрокарів та оранжереї

У Чорноморську навіть будівництво майданчиків для вихулу собак вважається екологічним заходом

Українські міста й регіони доволі вільно поводяться під час формування заходів своїх екологічних програм. Отже по всій державі кошти екологічного податку, які частково потрапляють до спецфондів місцевих бюджетів, ідуть на купівлю смітників і квітів, а не на боротьбу із забрудненням чи захист природи. І ця тенденція може бути ще гіршою, якщо від рівня області «спуститися» до менших громад.

Схожу ситуацію ЕкоПолітика помітила в Одеській області. Якщо обласна екопрограма дійсно намагається грати в екологічність, то громади міст без краплі сорому закривають екологією комунальні питання.

Екоподаток Одеської області

Регіон є далеко не лідером серед платників екологічного податку. Та все ж лише за 10 місяців 2025-го його суб'єкти господарювання сплатили до державного бюджету **25,4 млн грн** екоподатку. У ДПС відзначали, що цей показник був на 9,4% вищим, аніж за аналогічний період попереднього року.

Загалом екоподаток мають сплачувати всі суб'єкти господарювання, які так чи інак шкодять довкіллю — забруднюють повітря, ґрунти та воду, утворюють і розміщують на своїй території відходи.

Ці кошти потім потрапляють до спеціального фонду державного, а також місцевих бюджетів — області та її населених пунктів.

Кошти спецфонду громади використовують на реалізацію заходів своїх екологічних програм. Як у ситуації з Одещиною, часто їх недостатньо, тож програму дофінансовують з інших джерел — державного бюджету та загального фонду місцевих.

Екопрограма області

Регіональна комплексна програма з охорони довкілля Одеської області фіксує заходи, які влада має реалізувати за період з 2024-го по 2028 рік.

Документ відкриває розділ «Кліматична політика». Щоправда, у ньому передбачено лише один захід. Він стосується просування стратегій і заходів з менеджменту Нижнього Дунаю. Мета — запобігання наслідкам зміни клімату.

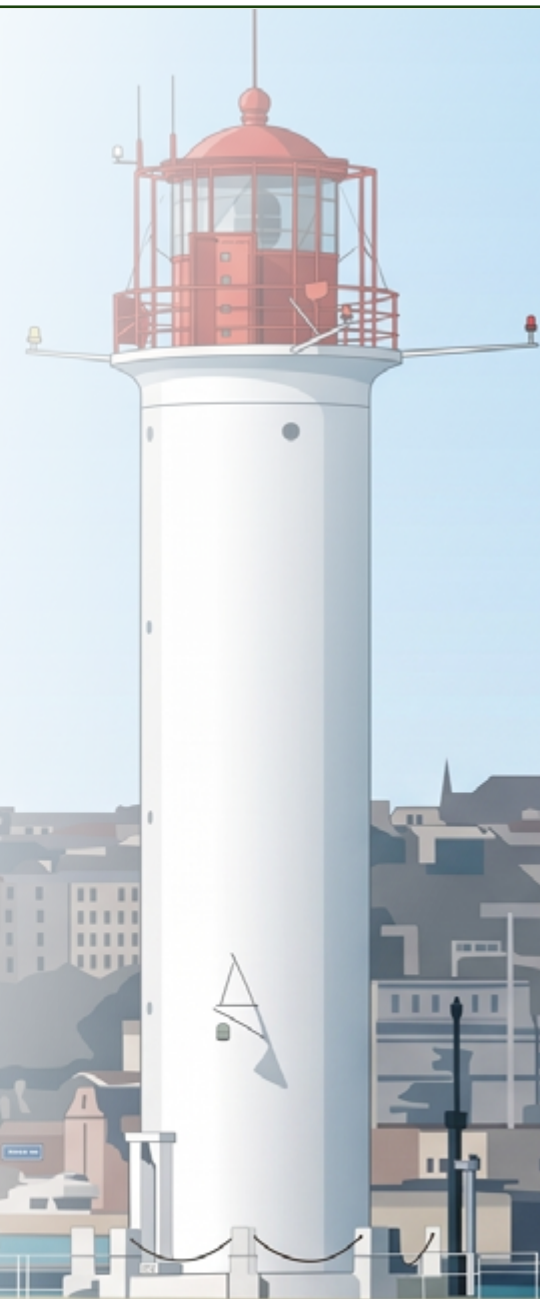
Далі в екопрограмі Одещини — заходи, пов'язані з моніторингом якості повітря, придбанням та експлуатацією відповідного обладнання.

Проте наступним же пунктом бачимо вже традиційні для регіональних програм дії з розвитку й утримання каналізаційних мереж.

У Одеської області вони хоча б не винесені аж на початок екопрограми, що дало марну надію на дійсно виважений підхід до створення документа.

У розділі «Заходи із запобігання промислового забрудненню стічних вод» — будівництво й реконструкція побутової каналізації, реконструкція і капремонт насосних станцій й очисних споруд, будівництво колектора для зливної каналізації.

Загалом 14 заходів, на які за 5 років планували витратити майже **1,4 млрд грн**. У більшості з них головним виконавцем каналізаційних робіт зазначено Департамент екології та природних ресурсів Одеської ОВА.

Звісно ж, не минулося без відходів. Після буквально трьох заходів, які стосуються небезпечних відходів — як-от ртуті, біоцидів чи фармпрепаратів, сім наступних «присвячені» побутовому сміттю. Департамент екології на Одещині відповідає за рекультивацію сміттєзвалищ включно з розробкою проєктів, реконструкцію скидного каналу, створення комплексу з управління твердими побутовими відходами.

Одещина також планує відновлювати й реконструювати дамби, очищувати річки для відновлення гідрологічного режиму, провести паспортизацію водойм, ліквідувати сховище нафтозалишків «Леб'яже озеро», впровадити екологічні заходи з видобування солі з Куяльницького лиману. Загалом розділ «Відновлення малих річок, озер та інших водойм» — це приклад дійсно виважених і важливих заходів.

В екопрограмі є й розробка документації для землеустрою низки заповідників, наукові дослідження щодо збереження природи регіону.

Загалом маємо визнати, що на противагу раніше вивченим програмам з охорони довкілля, в Одеській області вона цілком притомна. Так, не без каналізації та сміття, проте цих заходів значно менше і вони просто губляться на тлі дійсно екологічної роботи.

Менші міста та їхнє уявлення про екологію

Програма Південнівської міської тергромади на 2024-2026 роки після обласної — наче холодний душ. Тут просто немає заходів, які були б суто екологічними. Всі вони у певний спосіб дотичні до житлово-комунальної сфери та благоустрою, хіба що крім ліквідації стихійних сміттєзвалищ. Із решти 12 запланованих:

- 1 передбачає будівництво мереж зливової каналізації з благоустроєм біля будівлі;

- 5 стосуються сміття — придбання контейнерів для побутових відходів, розробка схем вивезення сміття та навіть розробка норм надання послуг із вивезення ТПВ;
- 6 стосуються озеленення, завезення чорнозему для освітніх закладів, придбання обладнання для висадки вуличних квітів, інвентаризації міських зелених насаджень.

Маємо зазначити, що всі кроки планували профінансувати коштом міського бюджету. Проте до чого тут екологія?

У Чорноморську екопрограму на 2024-2028 рр. все ж розбавили заходами, які можна вважати беззаперечно екологічними.

Такими можна назвати ті, що стосуються поліпшення якості повітря — встановлення постів моніторингу, проведення лабораторних досліджень.

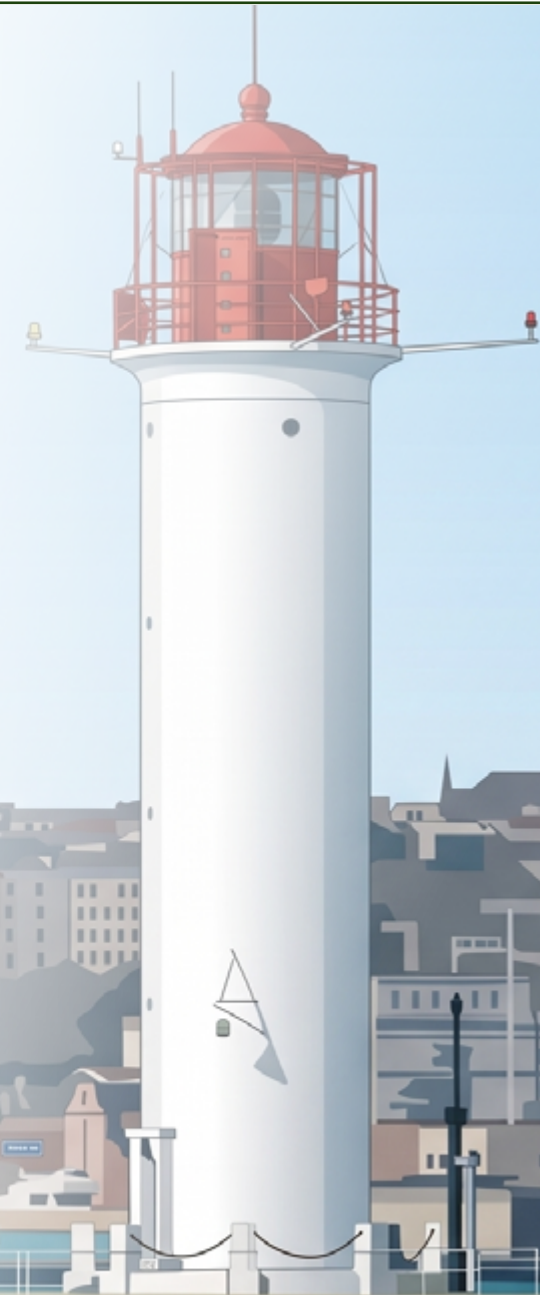
Але в цьому розділі вдосталь спірних моментів. Зокрема екомодернізація підприємств і запровадження міжнародних стандартів екологічного управління, де виконання покладено лише на промислові підприємства та їхній бюджет.

Окремо маємо виділити, що чомусь саме у межах екологічної програми Чорноморськ вирішив розвивати мережу зарядних електростанцій для електромобілів.

Апелюють творці документа, звісно, до меншого забруднення, які продукують ці авто. Тож це забезпечило пропозиції з розвитку транспортної інфраструктури місце у розділі «Охорона атмосферного повітря».

Розділ «Охорона водних ресурсів», на нашу думку, має бути перейменованій на «Каналізація».

Близько 50 його заходів стосуються будівництва, ремонту, реконструкції каналізаційних мереж та устаткування.

Також Чорноморськ в екопрограмі передбачає боротьбу зі зсувами та підтопленнями, що більше стосується цивільного захисту населення від природних лих.

Водночас місто додало до екології дрібку благоустрою. Екопрограма передбачає створення електронного реєстру зелених насаджень, будівництво системи поливу та реконструкцію теплиць в оранжереї місцевого КП «Зеленгосп».

У Чорноморську навіть будівництво майданчиків для вигулу собак вважається екологічним заходом.

Боротьбою з кліматичними змінами тут вважають видалення сухих та аварійних дерев, а також розробку системи поливу, чи й навіть оптимізацію структури пасажиропотоку спецтранспорту.

Хочемо зазначити, що ці два міста у розробці своїх програм з охорони довкілля керувалися різними переліками законодавчих актів, що ми наводимо на скріншотах із сайтів місцевих рад.

Нормативна база для підготовки екопрограми у Південному. Джерело: ymtg.gov.ua

Нормативна база для підготовки екопрограми у Чорноморську. Джерело: od.cmr.gov.ua

На прикладі Одеської області ми бачимо чергове підтвердження, що українські громади мають повний карт-бланш на формування заходів своїх екологічних програм.

Так, номінально вони керуються низкою законодавчих актів, проте їхнє трактування надто широке, а часто й застаріле.

Так, ми знову згадуємо постанову Кабміну від 1996 року «Про затвердження переліку видів діяльності, що належать до природоохоронних заходів».

Тож поки держава не оновить регуляторні механізми, громади й надалі витратимуть як кошти екологічного податку, так і кошти місцевих бюджетів, на псевдоекологічну діяльність.

Як бачимо, кошти від підприємств-забруднювачів за таких умов будуть витрачатися на квіти, стоки, зарядки для електрокарів та видалення сухою, а не на засоби, які дійсно запобігають промислового забрудненню чи зменшують його вплив.

Полтавська область

Як використовують кошти екоподатку громади Полтавської області

Громади мають певну свободу як у формуванні екопрограм, так і у використанні коштів спецфонду екоподатку

Полтавська область хоч і прибрала поводження зі сміттям з екопрограми на рівні регіону, проте залишила фонд екоподатку одним із джерел фінансування для купівлі смітєвозів та смітників у межах іншого документа. В менших громадах використання спецкоштів на благоустрій та інженерні комунікації навіть не приховували, «зашиваючи» в інші програми.

ЕкоПолітика продовжує серію матеріалів про використання коштів екологічного податку на місцях.

Цей податок сплачують забруднювачі за різні види негативного впливу на довкілля — від викидів CO₂ до складування відходів.

Частково ці ресурси «осідають» у державному бюджеті, однак певний відсоток поповнює спеціальні фонди з охорони довкілля в регіонах.

Використання — цільове, лише на екологічні заходи.

Проблема ж зазвичай криється у тому, що саме певна рада чи громада має на увазі під «екологією».

Зазвичай, керуючись застарілими документами, регіони коштом екоподатку вирішують питання благоустрою та утримання систем водовідведення.

Полтавська область винятком не стала.

«Екологічність» в уявленні обласної ради

Своє бачення у сфері захисту природи Полтавська обласна рада виклала в Регіональній програмі охорони довкілля, раціонального використання природних ресурсів і гарантування екологічної безпеки на 2022-2027 рр.

Її відкриває блок заходів, пов'язаних із управлінням водними об'єктами. Зокрема йдеться про відновлення режиму річок Сула, Псел, Хорол, Ворскла та Оріль із розробкою проєктів і проведенням ОВД. Екопрограма передбачає паспортизацію малих річок, укріплення берегів та ліквідацію тампонажу самовиливних артезіанських свердловин.

Продовжує довкіллеву програму Полтавщини напрям зі збереження природно-заповідного фонду. До його заходів належать розробка проєктів і наукових обґрунтувань для розширення й утримання об'єктів ПЗФ, резервування цінних земель, проведення екологічно-просвітницьких заходів.

Також Полтавщина планує розвивати систему моніторингу навколишнього середовища із закупівлею відповідного обладнання й організаційними заходами.

А де ж традиційні для інших регіонів сміття та каналізація? Наймовірно, але до екологічної програми вони не додані. На противагу іншим областям, чий екостратегії ЕкоПолітика розглядала раніше, Полтавщина наважилась винести ці заходи окремо.

Тобто в документі немає великого блоку з будівництвом нових мереж водовідведення, реконструкцією очисних споруд і ремонтом насосних станцій. На Полтавщині всі ці кроки внесли до регіональної програми «Питна вода Полтавщини на 2022-2026 роки».

А от закупівлю смітників та облаштування сміттєзвалищ, які деякі області також зазвичай враховують до екології, тут додали до Регіонального плану управління відходами.

Проте коректна структура програми цікавить менше, ніж використання коштів екоподатку. А от у поводженні зі сміттям їх використовувати точно будуть. На сторінці 411 пункту «Можливості фінансування за джерелами» бачимо, що область планує застосувати зокрема й кошти фонду охорони навколишнього середовища у бюджетах області та територіальних громад.

Чи передбачено витратити ресурси екоподатку на каналізацію, ми не знаємо, бо в розділі щодо фінансування «водної» програми джерела вказані доволі загальною: бюджет держави (передбачений для цільового використання), області й територіальних громад.

Також ресурси області може отримувати з «інших джерел, не заборонених законодавством». Спеціальний фонд, сформований коштом екоподатку, тут не згадується.

Чи означає це, що у вирішенні проблем з інженерними комунікаціями екологічні гроші не чіпатимуть? Ми не впевнені. Залишається лише припустити, що розробники вирішили цього не уточнювати.

А яка ж ситуація у менших населених пунктах?

Програма охорони довкілля Кременчука на 2021–2025 роки надавала чіткіше розуміння джерел фінансування конкретних заходів. Розглянемо ті, де є частка грошей з фонду охорони навколишнього природного середовища.

Ось кілька спірних прикладів:

- Придбання автономної каналізаційної насосної станції, реконструкція каналізаційного колектора, переоснащення споруд приймання рідких нечистот.

- За виконання тут відповідальні, звісно, не екологи, а департамент ЖКГ та КП «Кременчук-водоканал». Взагалі в каналізаційному блоці — десятки заходів.
- Прочищення водовідвідних каналів. Тут разом із департаментом ЖКГ коштами розпоряджатиметься КП «Благоустрій Кременчука».
- Озеленення міста й приміських громад, інвентаризація зелених насаджень, реконструкція парку «Придніпровський».
- Придбання контейнерів для сміття і машин для збору відходів, навіть спорудження огорожі навколо полігону та розробка документів під реконструкцію сміттєзвалищ.

Звісно, є й справді довірливі заходи, як-от моніторинг забруднення повітря, покращення екологічного стану річок та утримання об'єктів природно-заповідного фонду. Проте в сумах виділених коштів у сміття та каналізації спостерігається очевидна перевага.

Екопрограма Великорублівської сільської тергромади охоплює лише три блоки, пов'язані зі сміттям, водними об'єктами та рослинами. До «Поводження із твердими побутовими відходами», окрім ліквідації стихійних звалищ, входить розробка землепорядної документації для сміттєзвалища. А от у розділі «Охорона і раціональне використання природних рослинних ресурсів» бачимо суто благоустрій — кронування дерев, видалення сухостою і, звісно, розбивання клумб і квітників.

Мачухівська сільська рада має ще коротшу програму із охорони навколишнього середовища на 2026–2030 роки. Тут обійшлися без сміття, проте не забули про озеленення громади. Закупівлю саджанців та облаштування квітників тут також зарахували до екології.

Маємо зазначити, що в обох сільських екопрограмах кошти спецфонду екологічного податку вказані як основне джерело фінансування заходів.

Рівненська область

Екоподаток на Рівненщині: благоустрій і ЖКГ замість екології

Більшість «екологічних» заходів області та її громад мають сумнівний довкіллевий складник — від будівництва насосних станцій і до догляду за газонами

Регулювання використання екологічного податку на місцях вкрай неефективне. ЕкоПолітика, аналізуючи ситуацію в регіонах, помітила — громади закривають свої комунальні питання екологічним коштом, а застарілі норми їм це дозволяють. Чи рухається цим самим шляхом Рівненська область?

Екоподаток має працювати на екологію

За підсумками 10 місяців 2025 року підприємства-забруднювачі Рівненщини сплатили 89 млн грн екологічного податку. Як повідомили в Державній податковій інспекції області, ці надходження були вищими за торішні на 8%.

До державного бюджету зі всього обсягу екоподатку перераховано **63 млн грн**, решта **26 млн грн** надійшли до бюджетів місцевих рад.

У податковій зростання надходжень називають свідченням важливості системного підходу до охорони довкілля. Та що в регіоні вважають «системним підходом»? Щоби це з'ясувати, ЕкоПолітика проаналізувала програми із охорони довкілля рад різних рівнів.

Наголосимо, що їхні заходи фінансуються не лише коштами екоподатку, а й доповнюються ресурсами з інших джерел.

Обласний рівень

Відкриває чинну обласну програму із охорони навколишнього природного середовища вже традиційний «каналізаційний» блок.

Окремим розділом тут значиться будівництво та реконструкція очисних споруд. Наміри благі та дійсно екологічні — запобігти забрудненню довкілля загалом і річок зокрема. Передусім це управління інженерними комунікаціями, що в ідеальному світі мало б належати до сфери ЖКГ. Проте не на Рівненщині.

Тут ми бачимо плани з капремонту, реконструкції та модернізації очисних споруд, і навіть будівництво нових. Відповідальні за реалізацію цих кроків, цілком очевидно, не екологічні структури, а місцеві ради й управління містобудування, архітектури та ЖКГ.

Якщо подумати, що далі справи, дійсно пов'язані з екологією, а не комунальним господарством, на нас знову очікує розчарування. Наступний підпункт програми — будівництво, реконструкція каналізаційних насосних станцій, каналізаційних мереж із переліком колекторів і мереж.

Область також планує придбати насосне обладнання та прилади контролю за якістю поверхневих і підземних вод.

З дев'яти заходів лише один не пов'язаний із каналізацією. Йдеться про прилади для обласного центру гідрометеорології.

Екологічними інструментами, на думку Рівненської обласної ради, є навіть виготовлення проектної документації для реконструкції систем водовідведення й очисних споруд.

Придбання машин для збору побутових відходів і сміттєвих контейнерів — також у програмі з охорони довкілля.

Окремо для зменшення навантаження на звалища області планують будівництво сортувальної станції та закупівлю обладнання для пресування сміття.

До річч, розроблення Регіонального плану управління відходами також є одним із кроків екопрограми.

Рівненська область планує багато заходів із охорони заповідного фонду, тваринного світу, а ще просвітницьких та інформаційних подій. Їхнє фінансування незіставне із сумами, які йдуть на каналізацію і сміття.

Ситуація у громадах

Приклад області наслідують і менші громади. В екопрограмі Костопільської міської територіальної громади на 2024-2026 роки з 11 заходів 5 стосуються каналізації, а 4 — відходів.

Суть заходів уже нам знайома — від реконструкції очисних споруд і колекторів до придбання контейнерів для сміття і транспорту для вивезення відходів.

Радивілівська міська громада також не обійшла увагою стоки та сміття.

Її програма з охорони довкілля на 2026-2028 роки передбачає реконструкцію й будівництво очисних споруд і каналізаційних мереж, упорядкування відведення зливових опадів, будівництво контейнерних майданчиків.

Правило «рослини = екологія» працює і тут. Висаджування й закупівля квітів і дерев, заходи з утримання — також складова частина екопрограми.

Окремо дивує, що довірливим інструментом визнано утримання газонів та узбіч центральних доріг.

Вивчення заходів програми охорони довкілля Козинської сільради на 2025 рік спочатку дало певну надію.

Тут є відновлення місцевих водойм, санітарне очищення узбережжя, рекультивация порушених земель.

Не минулося і без сумнівних пунктів. Зокрема сільська громада вносить до екологічних заходів закупівлю та висаджування рослин, розбивання клумб і квітників та догляд за ними. Паспортизація місць видалення відходів — також в екопрограмі.

Сумська область

Мільярди в каналізацію для міста під обстрілами: турбота про екологію по-сумськи

У 2027 році в Сумах планують реконструювати міську зливову каналізацію за майже 1 млрд грн

Низка прифронтових регіонів України щоденно перебуває під обстрілами. Цілком зрозуміло, що екологія не може стояти вище від безпеки, тож ми не очікували особливого розмаху від екологічних програм Сумської області. Проте по суті виявлено два моменти — фрагментарна доступність інформації та плани на мільярди, затверджені вже під час повномасштабної війни.

Затишшя на рівні області

Окрему програму охорони природного середовища Сумської області знайти не вдалося. Про використання ресурсів спецфонду, який наповнюється коштом екологічного податку, можна дізнатися хіба що з окремих повідомлень ОВА.

Наприклад, у 2025 році за кошти обласного фонду ОНПС планували реалізувати такі заходи:

- збирання, вивезення та знешкодження 19,2 т непридатних і заборонених пестицидів у Степанівській громаді;
- реконструкція каналізаційної насосної станції у Конотопі.

В ОВА наголосили, що вартість екозаходів становить **13,66 млн грн**, і лише **6,42 млн грн** із них — кошти спецфонду.

Екопрограма обласного центру

Екологічну програму міста Суми затвердили у січні 2025 року. Вона охоплює період із 2025-го по 2027 рік.

Загалом за три роки на природоохоронні заходи тут планують витратити понад **3 млрд грн**.

Зазначимо, що фонд охорони навколишнього природного середовища серед джерел фінансування не згадується. Є лише ресурси бюджету міста, області й «інші джерела».

Найдорожчим завданням Сум виявилось зниження забруднення водних ресурсів. На цей напрям за три роки планують витратити майже **2 млрд грн**.

Найдорожчий захід — теж у цьому розділі. Ним є реконструкція міських каналізаційних споруд за понад **1,6 млрд грн**.

Неназвані джерела фінансування тут відповідають за левову частку коштів — **1,52 млрд грн**. На будівництво модульної зливової станції планували витратити ще **11,2 млн грн**, на будівництво й реконструкцію каналізаційних колекторів — понад **315 млн грн**.

У поліпшення стану водних об'єктів планують за три роки вкласти майже **967 млн грн**. Із них понад 98% коштів іде на реконструкцію системи відведення міських зливових стоків, яку коштом «інших джерел» мають виконати у 2027 році.

Також у завданні з охорони навколишнього природного середовища бачимо встановлення сонячних електростанцій на об'єктах КП «Міськводоканал» за **75,7 млн грн**.

З них **60,5 млн грн** планували отримати з небюджетних джерел.

Серед інших напрямів:

- утримання й розвиток об'єктів природно-заповідного фонду на трішки більш ніж **5 млн грн**;
- передання відходів із вмістом ртуті до спецзакладів — **42 млн грн**;
- відновлення порушених земель — **353 тис. грн**.

Ми б хотіли дізнатися результати виконання попередньої екопрограми. Однак документ зі звітом на сайті департаменту фінансів відсутній.

Менші громади

У невеликих територіальних громадах плани на екологію очікувано менш амбітні.

Степанівська селищна рада на 2026-2028 роки планує всього три завдання із загальним фінансуванням **69 тис. грн**:

- озеленення громади із придбанням саджанців та квітів, благоустрій населених пунктів, збереження природного фонду;
- ліквідація стихійних сміттєзвалищ та упорядкування легальних;
- збирання й утилізація небезпечних відходів.

У Андріяшівської сільської ради екозаходів також три, та дещо інших:

- поводження з твердими побутовими відходами: ліквідація стихійних сміттєзвалищ і виготовлення землевпорядної документації на сміттєзвалища;
- охорона та раціональне використання водних ресурсів: відновлення сприятливого санітарно-екологічного стану водойм і санітарна очистка прибережних смуг;

- охорона і раціональне використання природних рослинних ресурсів: ліквідація аварійних, фаутичних дерев і сухостою, кронування дерев, закупівля та висадка саджанців дерев і квітів, розбиття клумб, квітників.

Щодо міст області, то довільна навігація на офіційних сайтах і свобода громад у формуванні власних програм не дала нам змоги відшукати конкретні екологічні плани.

У більшості вони «зашиті» в інші документи.

Зокрема 2025 року Конотоп представив Програму комплексного відновлення території.

І хоча в паспорті громади присутня загальна екологічна оцінка, якій присвячено цілих сім пунктів, серед пріоритетних напрямів природне середовище не згадується.

Однак є й окремі проєкти, які інші громади з легкістю б зарахували до екології.

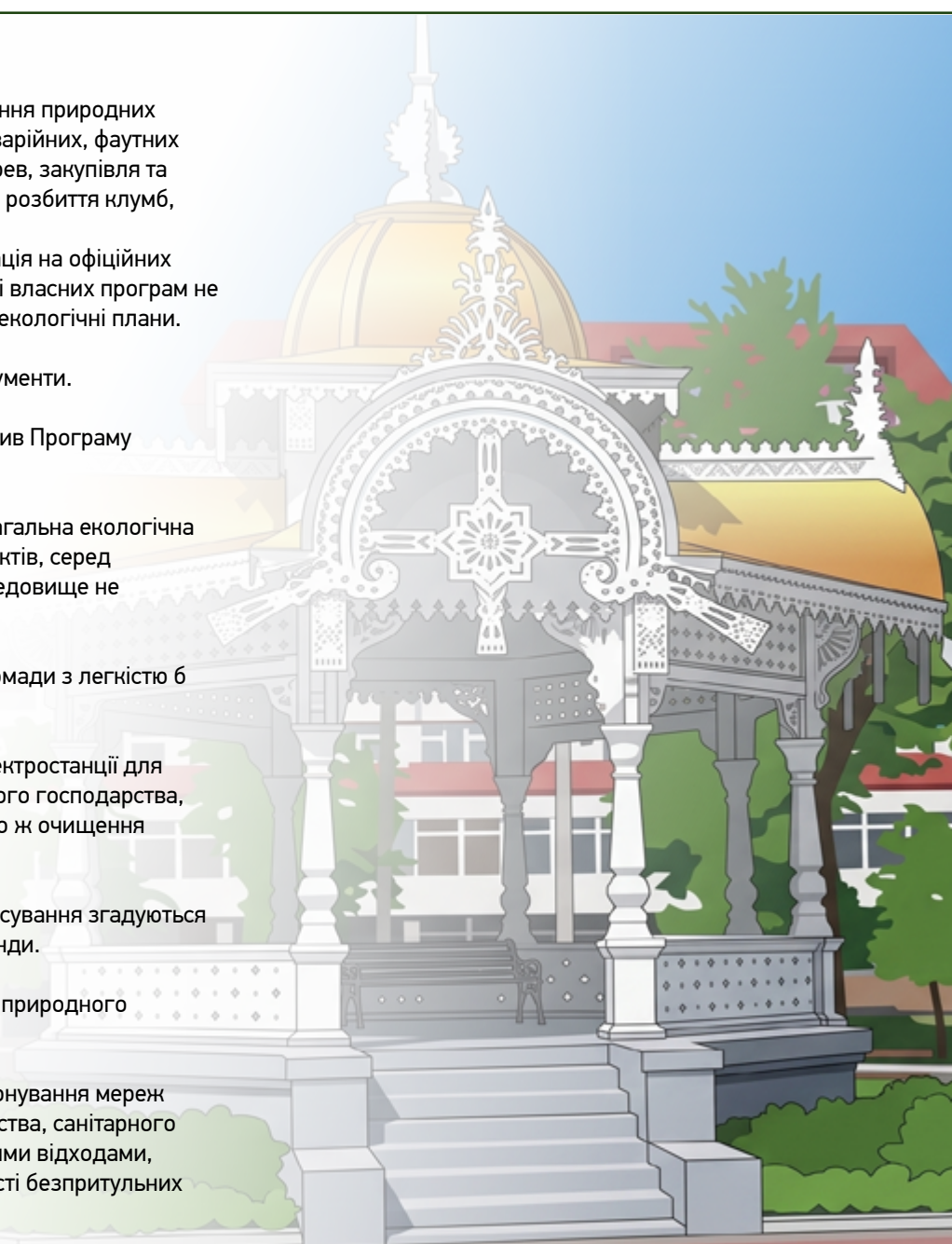
Наприклад, будівництво сонячної електростанції для міського водопровідно-каналізаційного господарства, реконструкція водоочисної станції або ж очищення водойм на території громади.

Серед запропонованих джерел фінансування згадуються як держбюджет, так і європейські фонди.

В Охтирці окремої програми охорони природного середовища у переліку також немає.

У місті діють окремі програми функціонування мереж водогінно-каналізаційного господарства, санітарного очищення та поводження із побутовими відходами, озеленення й регулювання чисельності безпритульних тварин.

Додатки із заходами, обсягами та джерелами фінансування на сайті відсутні або ж розміщені так, щоб внутрішній механізм пошуку не дав їх знайти.

Тернопільська область

Клумби в парках та мийні засоби для вбиралень: на що йде екоподаток у Тернопільській області

Нагадаємо, використовувати їх можна лише на природоохоронні заходи.

Зазвичай коштів на екопроекти з фонду ОНПС не вистачає, тож до фінансування можна додати гроші з інших бюджетних і небюджетних джерел.

Екопрограма на рівні області

Свої плани із захисту довкілля Тернопільська область затвердила ще у 2021 році. Програма діє до 2027 і щороку, а інколи й по кілька разів, зазнає змін.

Якість поверхневих і підземних вод в області планували покращити через комплекс робіт на каналізаційних мережах: будівництво нових споруд у низці сіл і реконструкцію вже наявних.

У цьому блоці — 21 захід і, за кількома винятками, всі вони «присвячені» стічним водам.

Окремо в екопрограмі планують безпечне поводження з відходами — від забезпечення їх збирання, перевезення й утилізації до реалізації заходів регіонального плану управління відходами.

Варто зазначити, що великий блок кроків присвячено збереженню біорізноманіття та природно-заповідного фонду, а також захисту лісів із подальшою інвентаризацією і лісовпорядкуванням.

У Тернополі відновлення газонів після демонтажу МАФів — це екологія, а не благоустрій

Екологічний податок є компенсацією бізнесу за негативний вплив на довкілля. Проте часто громади оперують цими коштами так, що це складно назвати «компенсацією» за забруднення. В екологічних програмах є увесь спектр заходів, які експерти вважають сумнівно природоохоронними. Чи багато їх у громадах Тернопільської області?

Обсяг екоподатку Тернопільщини

Тернопільська область не має такої розвиненої промисловості, як Дніпропетровська чи Запорізька область. Тож менше підприємств-забруднювачів — менша плата за забруднення.

За підсумками 2025-го суб'єкти господарювання до зведеного бюджету України сплатили **45,2 млн грн**. Порівняно з попереднім роком, ця сума виявилася більшою на **8,5 млн грн**.

Тенденція на збільшення продовжилася і в 202-му. За даними Державної податкової служби, від забруднювачів області за місяць надійшло понад **2,2 млн грн** екоподатку, що на понад **240 тис. грн** більше за аналогічний період 2025 року.

Ці кошти держава розподіляє між спеціальними фондами з охорони навколишнього природного середовища (ОНПС) у межах бюджетів держави, області та громад.

Екозаходи за версією обласного центру

Свою екологічну програму Тернопільська міська громада затвердила вже під час повномасштабної війни. Вона розрахована на чотири роки — з 2024-го по 2027-й.

Одразу зазначимо, що коштів фонду ОНПС у бюджеті програми окремо не згадують. Серед джерел фінансування бачимо бюджети громади й області, а також інші джерела.

Розглянемо задуми програми. У місті планують рекультивацію земель під нелегальними сміттєзвалищами та обстеження ґрунтів у зоні впливу легального. Також у списку — моніторинг забруднення повітря, зокрема акустичний, а також комплекс заходів зі збереження водних ресурсів. І серед них, поруч із зарибленням ставу та покращенням гідрології місцевих водних об'єктів, спостерігаємо й каналізацію. Щоправда, не центральноміську, а дощову. У межах програми в Тернополі збираються будувати і реконструювати дощові колектори.

Традиційне озеленення (з чим би ще асоціювалась турбота про екологію) зазначено в розділі «Біорізноманіття, зелені насадження та рекреаційні зони». Тут поміж інших заходів ми бачимо:

- озеленення прибудинкових територій у межах програми «Зелений двір» — близько 2 500 саджанців щорічно;
- влаштування острівців дикої природи у місті;
- відновлення газонів після демонтажу МАФів;
- озеленення шкіл, лікарень і комунальних установ. Адаптуватися до зміни клімату Тернопіль також

збирається завдяки рослинам — висаджуючи «кліматичні дерева», хоч що б це означало, а також влаштовуючи зелені острівці, зокрема на дахах міста.

І, звісно, куди ж без блоку поводження із відходами. Тут ми бачимо заходи з дегазації сміттевого полігону, облаштування контейнерів для роздільного збору сміття. Навіть розрахунок норм надання послуг з управління відходами — це частина екологічної програми.

Турбота про довкілля на рівні громад

У межах своєї природоохоронної програми на 2025–2027 рр. Саранчуківська сільська рада планує розробити низку документів — від екопаспорта громади до схеми санітарного очищення території. Щодо практичних кроків рада доволі амбітна.

Зазвичай громади до екології зараховують каналізаційні мережі, що переходять із площини інженерних комунікацій до довкілля через шкоду стічних вод. Проте Саранчуківська громада пішла далі, внісши до своєї екопрограми низку заходів з утримання водопровідних мереж. Їх збираються будувати, реконструювати, закупувати насоси й автоматiku. І вже в ім'я природи, а не побутового комфорту жителів. Паспортизація та утримання гідротехнічних споруд, а також розчищення джерел питної води у населених пунктах — це теж екологія.

У межах екопрограми також збираються вдосконалити систему поводження з відходами — закупити додаткові урни в громадські місця, вдосконалити схему збору відходів, облаштувати контейнерні майданчики та встановити там баки для роздільного збору.

Утримання парків, скверів та узбіч доріг, яке доволі логічно має виконувати КП «Благоустрій — Сервіс», тут також записують до екозаходів, а не до благоустрою.

У програму охорони навколишнього середовища Хоростківської громади на 2024-2026 роки внесено лише 14 пунктів. Серед них — цілий комплекс робіт із благоустрою.

Ідеться про озеленення територій із квітами та газонами, утримання зелених насаджень, викошування трави в зелених зонах і вздовж вулиць.

Навіть створення зон відпочинку біля водойм із завезенням піску та прокладанням плит — теж екологічна справа.

Найцікавіше — прибирання громадських вбиралень із придбанням інвентарю та господарчих товарів.

Реконструкція і ремонт водопровідних мереж, а також придбання насосів для каналізаційних мереж — знову ж таки, в екопрограмі Хоростківської ради.

Купувати збираються і спецтехніку для місцевого комунального підприємства.

Чи підуть на це кошти екологічного податку? Щонайменше, фонд ОНПС зазначено як одне з джерел фінансування.

У Гусятинській селищній ради програма розрахована на 2026-2027 рр. і менш всеохопна.

Тут лише шість заходів, з-поміж них — озеленення селища і сіл, а також збирання, перевезення й утилізація відходів і поводження з каналізаційними стоками.

Харківська область

Прифронтва Харківщина згорнула екопрограми через війну. Куди йде екоподаток?

Востаннє з фонду ОНПС кошти пішли на утилізацію ламп розжарювання у 2024 році

Харківська область мала амбітні плани щодо захисту природного середовища. Проте поступово фінансування екологічних заходів у регіоні з фонду охорони довкілля припинилося повністю. В менших містах екопрограми затвердили вже під час повномасштабної війни. Там класично лідирують каналізація та сміття.

Зазначимо, що з Харківською областю ситуація особлива, адже вона прифронтва, а обласний центр щодня потрапляє під ворожі обстріли. Тож чи є тут місце для екології?

Екологічні плани регіону

Свою екологічну програму Харківська область отримала ще наприкінці грудня 2020 року. Документ, затверджений обласною радою, охоплює період з 2021-го по 2027 р.

Ще не знаючи, що регіон стане прифронтним, а його частина навіть переживе тимчасову окупацію, чиновники визначили 10 основних напрямів природоохоронної роботи.

Одразу зазначимо, що документ не містить навіть орієнтовних сум фінансування на конкретні заходи. Водночас у кожному розділі як його джерело згадується обласний фонд охорони навколишнього природного середовища (ОНПС). Конкретики у заходах також немає — лише загальна характеристика.

1. Охорона та раціональне використання водних ресурсів. Тут ідеться про будівництво й реконструкцію споруд для очищення стічних вод, систем водопостачання, придбання насосного обладнання, обстеження, паспортизацію та очищення водоєм тощо.
2. Охорона атмосферного повітря. Блок об'єднує заходи зі зменшення забруднення атмосферного повітря шляхом очищення викидів підприємств і транспорту, впровадження екологічних технологій, створення систем контролю якості повітря та інвентаризації джерел забруднення.
3. Охорона та раціональне використання земель. Тут також представлено широкий спектр заходів — від будівництва протиерозійних і гідротехнічних споруд до відтворення лісів і рекультивації полігонів твердих побутових відходів.
4. Охорона й раціональне використання мінеральних ресурсів. Ідеться про впровадження екологічно безпечних технологій у видобувній промисловості, захист родовищ, карстування забруднених територій тощо.
5. Охорона і раціональне використання природних рослинних ресурсів. Тут об'єднали питання утилізації відходів деревообробки, ліквідації наслідків буреломів, озеленення населених пунктів.
6. Охорона та раціональне використання ресурсів тваринного світу. У розділі згадують притулки для тварин, розплідники для птахів і мальків промислових риб, ведення кадастру тваринного світу.
7. Збереження природно-заповідного фонду. У цьому блоці можна побачити як створення центрів для розведення рідкісних видів, так і ремонт будівель заповідних установ.

8. Рациональне використання та зберігання відходів виробництва й побутових відходів.
9. Ядерна і радіаційна безпека.
10. Наукова та інформаційно-просвітницька діяльність.

Яких же заходів було вжито і скільки на них пішло коштів екологічного податку? З цим складніше, адже дані або відсутні, або доступні за запитом на доступ до публічної інформації.

Серед іншого ЕкоПолітика отримала від Харківської ОВА документ про виконання комплексної екопрограми за 2023 рік. Виявилось, що було профінансовано лише один захід із розділу «Утилізація відходів». Обсяги фінансування планувалися на рівні понад **2,2 млн грн**, проте використано близько 48% суми — **1,06 млн грн**.

У базі даних обласних документів ми знайшли також інформацію про виконання заходів програми з охорони природного середовища у 2024 році.

У ній також фігурує захід з утилізації відходів, на який було спрямовано **16,362 тис. грн** з обласного фонду ОНПС. Йшлося про утилізацію ламп розжарювання, які населення передало до АТ «Укрпошта».

Вже 2025-го жодні заходи коштом екоподатку не реалізовували. Іронічним здається й рішення обласної ради «продовжити роботу щодо реалізації комплексної Програми охорони навколишнього природного середовища Харківської області на 2021-2027 роки».

Однак це не означає, що підприємства-забруднювачі перестали платити екологічний податок. Лише за вісім місяців 2025 року вони внесли до зведеного бюджету **116,7 млн грн**. За перші п'ять місяців 2026-го йдеться про **56,3 млн грн** екоподатку.

Маємо припущення, що кошти фонду ОНПС були перерозподілені відповідно до потреб воєнного часу. Проте конкретних рішень про скерування екологічних коштів на інші заходи не знайшлося — ймовірно, вони розпорознені у спецфонді обласного бюджету.

У місті Харків екопрограму також ухвалено 2020 року. Її зміст помітно перегукується з обласною. Хіба що заходів трохи менше, а розділи про мінеральні ресурси та ядерну безпеку відсутні.

Екологія в менших містах

У місті Дергачі діє екопрограма, затверджена восени 2025-го. Загалом за п'ять років планували скерувати на захист природи **169,1 млн грн**. Джерела коштів — бюджети держави, області й міста, а також «інші джерела».

Якщо поглянути на найдорожчі заходи, то все доволі очікувано. На першому місці з загальною вартістю робіт у **148,5 млн грн** — реконструкція комплексу очисних споруд. Близько **1,5 млн грн** закладено на виготовлення проєктної документації.

Ще **10,1 млн грн** за п'ять років хочуть витратити на облаштування сміттєвих майданчиків, а **5 млн грн** — на придбання самих сміттєвих контейнерів. На ліквідацію стихійних сміттєзвалищ заклали **4 млн грн**.

У місті Мерефа програма охорони навколишнього природного середовища охоплює період із 2026-го по 2028 рік. У її п.3 бачимо орієнтовні заходи, щоправда, без фінансування. Серед них — реконструкція та нове будівництво очисних споруд у самому місті й навколишніх селищах, протиерозійні заходи, створення сміттєперевантажувальної станції і цеху з компостування органічних відходів.

Херсонська область

Скільки екоподатку отримує Херсонщина та на що планує його витратити

У Херсоні низка заходів присвячена поводженню з відходами руйнування — від сортування до рециклінгу

Багатостраждальна Херсонська область, попри часткову окупацію та обстріли, розробила власні плани із захисту довкілля.

Вони доволі традиційні для всієї України, адже поводження зі стічними водами й відходами передбачає найбільше заходів, до того ж — найдорожчих. Щоправда, і їхня реалізація, і фінансування — під питанням через війну.

Понад 70% території Херсонської області нині перебуває під тимчасовою російською окупацією. Низка громад щоденно страждає від ворожих атак.

За таких умов було б дивно сподіватися, що екологічний податок від підприємств області — це якась захмарна сума.

За даними Державної податкової служби, за вісім місяців 2025 року забруднювачі Херсонщини сплатили близько **282 тис. грн** екологічних платежів. Із них **200,2 тис. грн** залишилося в місцевих бюджетах, а саме у спеціальному фонді з охорони навколишнього природного середовища (ОНПС).

Водночас у ДПС нагадують, що підприємства, розташовані на прифронтових або тимчасово окупованих територіях, екологічний податок не сплачують.

То що ж тоді планують робити з екологією?

Фокус області — на стоках і смітті

Чинну програму охорони довкілля Херсонської області ОВА затвердила вже після деокупації обласного центру, в листопаді 2024 року. Вона охоплює період із 2025-го по 2027 рік і має загальний кошторис у понад **1,1 млрд грн**.

Заплановано, що **674,2 млн грн** надійде з держбюджету, майже **303 млн грн** — із місцевих, ще **158,9 млн грн** — з інших джерел. Обласний бюджет планує виділити на екозаходи лише **2,15 млн грн**.

Одразу зазначимо, фонд ОНПС як окреме джерело фінансування взагалі не згадується.

Херсонщина не є унікальною у своєму баченні екологічності. Одні з найдорожчих заходів у регіоні «присвячено» каналізації.

Область запланувала навіть роботи у громадах, які перебувають під окупацією. Щоправда з приміткою, що їхнє виконання можливе лише після звільнення територій.

На реконструкцію, капремонт або ж нове будівництво мереж та очисних споруд за три роки планують витратити:

у Херсоні	у Бериславі	у Дар'ївській тергромаді	у селищі Білозерка
119 млн грн	80 млн грн	40 млн грн	19 млн грн

Сотні мільйонів закладено й на управління відходами. Зокрема на збирання та зберігання непридатних пестицидів у Дар'ївській громаді планують витратити **203 млн грн**.

Комплекс заходів присвячено створенню сміттєпереробної інфраструктури:

- **33,6 млн грн** — на будівництво сміттєпереробного заводу у Херсоні;
- **25 млн грн** — на будівництво сміттєперевантажувального комплексу на території Великоолександрівської селищної громади;
- **25 млн грн** — на будівництво сміттєсортувальної станції на території Чорнобаївської сільської громади;
- **14,2 млн грн** — на облаштування станції компостування у Херсоні;
- **18,4 млн грн** — на облаштування компостувальної станції у Бериславській міській територіальній громаді.

Також у «сміттьєвому» блоці екопрограми — розробка місцевих планів управління відходами та схем санітарного очищення населених пунктів.

Серед інших розділів програми можна побачити й намір збільшити площу природно-заповідного фонду, оцінити збитки для довкілля від війни та потреби у відновленні, відновити пошкоджену інфраструктуру моніторингу стану довкілля чи розробити регіональну схему формування екологічної мережі.

Екопрограма обласного центру

Захист природи у Херсоні регламентує міська цільова програма «Екологія». Ухвалена у вересні 2024 року, вона діє до 2026-го включно.

В документі наголошують, що реалізація заходів можлива лише за стабілізації безпекової ситуації в місті.

Щодо фінансування, то **132 тис. грн** передбачено з міського бюджету, зокрема фонду ОНПС, також є кошти партнерів — ЄС і Японії.

Екопрограма визначає вектор природоохоронної роботи, проте не дає розуміння обсягів фінансування й періодів реалізації цих кроків. Тож просто коротко зазначимо, що у Херсоні хочуть зробити для екології міста:

- визначити морфологічний склад твердих побутових відходів;
- розробити стратегію переходу до «нуль відходів» і місцевий план управління відходами;
- організувати об'єкт для тимчасового зберігання відходів руйнування та влаштувати майданчик для їхнього сортування;

залучити підприємців до рециклінгу відходів руйнації;

- встановити лінію для сортування сміття;
- посилити контроль за незаконною вирубкою зелених насаджень;
- проводити заходи з озеленення території;
- продовжити інвентаризацію зелених насаджень.

На 2024 рік з фонду ОНПС планували профінансувати один захід — проведення оцінки впливу на довкілля та стратегічної екологічної оцінки. На це заклали **132 тис. грн.**

Хмельницька область

Зоокуточок, «зелені» дахи, сміттєвози: на що витрачає екоподаток Хмельницька область

Оновлення парку автобусів в обласному центрі називають екологічним заходом

Для українських громад «екологія» залишається доволі розмитим поняттям. Майже повсюдно озеленення перестало бути благоустроєм, виявившись засобом з «адаптації до кліматичних змін». А небезпека стічних вод надала каналізації чільне місце в екопрограмах, попри її приналежність до інженерних мереж і сфери ЖКГ. Хмельницька область не стала винятком.

Одразу нагадаємо, екологічний податок є обов'язковим платежем, який підприємства сплачують за забруднення повітря, вод та ґрунтів у процесі своєї планованої діяльності. Ці кошти «осідають» у державному бюджеті, частково потрапляючи до спеціальних фондів охорони навколишнього природного середовища (ОНПС) у бюджетах області, міст і громад.

Звідти їх можна брати виключно на природоохоронні заходи. І от цей пул — доволі широкий і неоднозначний — закріплено в постанові Кабінету міністрів №1147 від 1996 року.

Регіональне бачення захисту природи

Хмельницька область визначилась, як охороняти природне середовище, у своїй програмі на 2026–2030 роки. Гроші на реалізацію заходів планують отримувати передусім із державного та місцевих бюджетів, зокрема з фонду ОНПС. Зробимо невеличкий огляд майже 40 сторінок заходів хмельницької екопрограми.

Одразу зазначимо, прогнозована вартість робіт у програмі відсутня.

Кліматична політика: пом'якшення й адаптація до змін клімату. За цим напрямом планують будувати енергоефективні будівлі, використовувати перероблені будматеріали та розумні внутрішні комунікації, розвивати локальну «зелену» енергетику, заохочувати до використання електротранспорту.

Водночас адаптуватися до кліматичних змін збираються через озеленення. Йдеться зокрема про розширення площ зелених насаджень у населених пунктах і створення «зелених коридорів».

Запобігання промислового забрудненню. Зменшити забруднення водних ресурсів тут планують через «каналізаційні» заходи — бачимо 20 пунктів, які стосуються будівництва та реконструкції очисних споруд, систем каналізації, закупівлі й ремонту обладнання.

Окремим пунктом зазначено підтримання у справному стані мереж водогону та водовідведення. За цим напрямом є ще кроки з ремонту гідротехнічних споруд та розвитку систем моніторингу якості повітря.

Ефективне управління відходами. Тут ідеться про будівництво сміттєпереробних і сміттєспалювальних заводів, поведження з забороненими хімікатами для рослин, налагодження пресувальних ліній для макулатури та PET-пляшок, купівлю сміттєвозів, контейнерів тощо.

Збалансоване використання природних ресурсів у регіонах. Під цією назвою у Хмельницькій області об'єднали проекти з покращення гідрології низки місцевих річок, створення водоохоронних зон, роботу зі свердловинами, відновлення екосистем із рекультивацією деградованих територій.

Збереження і відновлення біорізноманіття та природних екосистем.

Тут передбачено низку засобів щодо природно-заповідного фонду (ПЗФ) — від ведення кадастру до охорони, а також боротьба з браконьєрством, запобігання лісовим пожежам тощо.

Ефективне державне управління у сфері охорони довкілля та природокористування. Це переважно «кабінетні» заходи: наукові дослідження, розробка проєктної документації, видання просвітницьких матеріалів, проведення заходів.

Екозахист обласного центру

Програма охорони довкілля у Хмельницькому розрахована на 2026-2030 рр. Її загальний кошторис — майже **3,2 млрд грн**, а кошти фонду ОНПС — близько **21,3 млн грн**.

Як у Хмельницькому планують покращувати якість повітря? Розповімо про кілька програм. Місто планує витратити **618 млн грн** на збільшення частки електротранспорту, а близько **87 млн грн** — на оновлення автобусів. Ще **30 млн грн** планують на розширення проїжджої частини.

Безпосередньо з фонду ОНПС реалізовуватимуть такі заходи:

- попередження несанкціонованого спалювання листя та сміття — **150 тис. грн**;
- проведення Дня сталої енергії — **300 тис. грн**;
- облаштування зелених дахів і дощових садів — **400 тис. грн**.

А от безпосередньо скоротити викиди має МКП «Хмельницьктеплокомуненерго», інвестувавши понад

90 млн грн власних коштів у заміну теплових мереж, капремонт котлів і відновлення теплоізоляції.

Практично всі заходи з «раціонального використання рослинних насаджень» реалізують коштом фонду ОНПС. Ось кілька з них:

- **1,2 млн грн** — озеленення;
- **500 тис. грн** — виготовлення проєктів під відведення земель для парків, скверів, об'єктів ПЗФ;
- **500 тис. грн** — будівництво й розширення зоокуточка у парку ім. Чекмана;
- **450 тис. грн** — проведення спецзаходів на об'єктах ПЗФ;
- **450 тис. грн** — розробка документації із землеустрою об'єктів ПЗФ.

У блоці з раціонального використання водних ресурсів коштом екоподатку планують:

- купити спецтехніку для очищення водойм — **2,4 млн грн**;
- поліпшувати технічний стан і здійснити благоустрій водойм — **1,4 млн грн**;
- проводити біологічну меліорацію водойм — **1,6 млн грн**;
- розчищати річки — **1,45 млн грн**.

Лева частина коштів спецфонду піде на реалізацію заходів, пов'язаних з управлінням відходами.

Наприклад, **1,2 млн грн** планують виділити на купівлю смітєвозів і контейнерів, **1,9 млн грн** — на збирання, транспортування й утилізацію відходів, **600 тис. грн** — на розробку місцевого плану управління відходами, **460 тис. грн** — на рекламу розумного поводження із відходами.

Екопрограми менших громад

У місті Дунаївці програма охорони довкілля розпланована на 2022-2028 рр. Заходів небагато, лише 17. Проте кошти місцевого фонду ОНПС визначені основним джерелом фінансування робіт.

Найбільше заходів присвячено озелененню. Передбачено, що в межах екопрограми тут будуть розширювати паркові зони, розбивати квітники та навіть купувати садово-парковий інвентар і механізми. Також завдяки екоподатку планують розвивати земельні відносини, здійснювати санітарне очищення громади, зокрема прибережних смуг річок.

Ленковецька сільська рада коштом екоподатку на 2023-2025 роки планувала реалізувати п'ять заходів. Серед них — закупівля й висаджування саджанців і кущів, а також закупівля урн і контейнерів для сміття. Також в екопрограмі — ліквідація стихійних сміттєзвалищ, підтримка санітарно-екологічного стану водойм та їхніх прибережних зон, боротьба з карантинними рослинами.

Заходи своєї екологічної програми у проєкті на 2026-2028 рр. Смотрицька селищна громада розбила на три блоки. Фінансувати реалізацію також планують через спецфонд екоподатку:

- Охорона від засмічення та поводження із відходами. Сюди внесли різні роботи — від очищення стихійних звалищ сміття й облаштування сміттєвих майданчиків до пропаганди компостування.

- Охорона та раціональне використання водних ресурсів. Ідеться, зокрема, про моніторинг якості води, захист зон навколо водозаборів, а також зменшення скидів стічних вод у природні водойми. Для цього, звісно, збираються встановлювати очисні споруди.
- Озеленення та збереження біорізноманіття. У цьому блоці планують заходи з санітарного обрізання та кронування дерев, боротьби з амброзією і борщівником, а також озеленення парків, скверів та вулиць.

Черкаська область

Три «кити» використання екоподатку на Черкащині — стоки, сміття й озеленення

Екологічні програми області фактично фінансують ЖКГ і благоустрій, а не охорону природи

Головне управління ДПС у Черкаській області прозвітувало, що підприємства-забруднювачі регіону заплатили до зведеного бюджету України **200,6 млн грн** екологічного податку. ЕкоПолітика вирішила проаналізувати місцеві програми з охорони довкілля, щоб розібратися, чи дійсно кошти від забруднення природи спрямовують на її відновлення.

У топі — каналізація

Обласна програма охорони навколишнього середовища на 2021–2027 рр. розпочинається з... каналізації. Аналізуючи екологічні заходи у регіонах, ЕкоПолітика помітила дивовижне бажання місцевої влади закрити завдяки екокоштам саме проблеми, пов'язані з каналізаційними мережами. Черкащина стала черговим підтвердженням цього тренду.

Стічні води несуть ризик для довкілля. Це радше питання утримання інженерних комунікацій, що не є темою екології. Такий зручний привід використовують повсюдно, щоб додати кроки з реконструкції, будівництва й утримання каналізаційних споруд до цільових екопрограм.

Під чесними намірами «Запобігання забрудненню земельних ресурсів та ґрунтових вод» ми спостерігаємо у Черкащині реконструкцію каналізаційних колекторів, насосних станцій, придбання очисного обладнання та навіть будівництво нових елементів каналізаційної мережі. Суми в десятки мільйонів гривень.

Поводження з відходами

Що не менш шкідливе за стічні води? Правильно, сміття. Область додала до цільової екологічної програми придбання сміттевозів і контейнерів для збирання відходів, а також роботи з будівництва та реконструкції полігонів зберігання ТПВ.

Загалом «сміттевий» блок складається із 67 інструментів і завдань на загальну суму майже **544 млн грн**.

«Зелений» означає екологічний

Наступна показова тема заходів — озеленення. Все, що пов'язане з рослинами, регіонам здається екологічним просто за усталеними параметрами.

У Черкаській області коштом обласної програми охорони довкілля передбачено створення зелених зон та озеленення парків.

В Умані мали озеленити алею Європейську, площі Івангородську та Вокзальну, в селищі Родниківна в межах капремонту — висадити рослини на Центральній площі.

У програмі області були й закупівля обладнання для природоохоронних організацій, облаштування пунктів моніторингу якості повітря, а також екомодернізація обладнання підприємств-забруднювачів. Щоправда, їхнім коштом.

На нижчих рівнях тенденції зберігаються

У невеликій Черкаській селищній територіальній громаді завдяки Програмі охорони довкілля планували придбати контейнери для сміття та облаштувати під'їзні шляхи для централізованого збирання сміття.

Екопрограма Канівської міської ради також не оминає трьох головних «кітів» — каналізацію, поводження зі сміттям та озеленення.

Серед заходів — реконструкція систем каналізації та очисних споруд, ліквідація буреломів і сухоостою, придбання спецтехніки для вивезення сміття, облаштування клумб і квітників.

У Черкаській області програми охорони навколишнього природного середовища лише побіжно стосуються цієї охорони.

Фактично завдяки цільовому бюджету громади реалізують проекти, які тільки сприймаються як екологічні.

Це системна проблема, адже перелік природоохоронних заходів визначає постанова Кабміну № 1147 від 17 вересня 1996 року.

Цей документ 30-річної давнини дає зелене світло громадам на об'єктивно нецільове використання екологічних грошей.

Озеленення — це питання благоустрою, інженерні комунікації — житлово-комунального господарства. Поки у громад немає чітких обмежень, вони й надалі закриватимуть діри в бюджеті коштом екологічного податку.

Чернівецька область

Квітники, каналізація, сміття: на що витрачає екоподаток Чернівецька область

Екологічні платежі у громадах ідуть на видалення сухих дерев і будівництво каналізаційних мереж

Екологічний податок в Україні діє як механізм, за яким бізнеси платять за забруднення довкілля, а громади можуть використати ці кошти на його покращення. Як саме це зробити, кожен регіон вирішує доволі вільно, але практично ніколи не йдеться про пряме скорочення цього самого забруднення. Чернівецька область також вирушила за стандартним для всіх областей сценарієм, обираючи у пріоритет поведінку з відходами та стічними водами.

Податок за забруднення на Буковині

Чернівецька область не може похизуватися великою кількістю підприємств-забруднювачів, отже й екологічного податку звідси надходить небагато.

Упродовж 2025 року 1107 суб'єктів господарювання заплатили понад **19 млн грн** екоплатежів, причому найбільше — за скидання забруднювальних речовин у водойми (**8,5 млн грн**). У попередньому році підприємств-платників було більше, майже 1200, а от коштів менше — понад **17 млн грн**.

Після надходження до зведеного бюджету екоподаток зазвичай розподіляють між бюджетом України та бюджетами областей і громад, звідки надійшла сплата. Там ці кошти потрапляють до цільового фонду охорони навколишнього природного середовища (ОНПС). Ці гроші можна витрачати виключно на природоохоронні заходи.

Але постанова Кабміну №1147 від 1996 року дає громадам широкий асортимент напрямів, які можна вважати «екологічними». Тож по суті ремонт каналізації, яка належить до сфери ЖКГ, чи висаджування клумби у парку, яка однозначно є благоустроєм, уряд дозволив зараховувати до екології.

І Чернівецька область теж цим скористалася.

Екопрограма регіону

На Буковині нині діє комплексна програма з охорони навколишнього природного середовища «Екологія», яка була затверджена ще у 2022 році.

Загальний бюджет включно з 2026-м передбачали на рівні **268,5 млн грн**. Фонди ОНПС в обласному та місцевих бюджетах згадуються як одне з джерел фінансування. Проте про конкретну суму не йдеться.

Найдорожчою в екопрограмі є сфера охорони й використання водних ресурсів — **70 млн грн**. Скільки закладено на конкретні заходи, сказати не можемо, адже деталізація кошторису в програмі відсутня.

Проте зазначимо, що в цьому блоці згадуються будівництво й реконструкція очисних споруд та каналізаційних мереж населених пунктів області, протиповеневи споруд, очищення річок, ведення водного кадастру.

Отже, **46 млн грн** планували витратити на рослинні ресурси. За цим напрямом вказано і лісовідновлення, й озеленення населених пунктів, і виявлення запасів цінних рослинних ресурсів з їхньою охороною.

Доволі узагальнена «Адаптація до змін клімату» об'єднує як просвітницькі тренінги, так і створення системи моніторингу якості повітря. Загалом на цей напрям закладено **21 млн грн**.

На поведження із побутовими відходами заплановано **26,5 млн грн**. У цьому блоці йдеться про будівництво необхідних споруд, придбання машин для збору відходів, облаштування полігонів тощо.

Чернівецька область планувала витратити **24 млн грн** на збереження фауни. Це про розведення диких звірів у розплідниках, проекти з напіввільного утримання оленів, боротьбу з браконьєрством, обводнення природних нерестовищ.

Ще **21,5 млн грн** запланували на збереження природно-заповідного фонду, а **29 млн грн** — на наукову та інформаційну діяльність у сфері екології.

Боротьба за екологію у менших громадах

Мамаївська сільська рада розпланувала свої екологічні заходи у програмі «Охорони навколишнього природного середовища та екологічної безпеки». Загалом на 2025-2028 рр. тут передбачили 14 заходів, для 11 з яких ресурси фонду ОНПС є одним із джерел фінансування.

Зокрема коштом підприємств-забруднювачів тут планують:

- збільшити мережу водовідведення в приватних будинках;
- обслуговувати каналізаційні мережі;
- озеленювати території, наприклад, закласти парк у Мамаївцях;
- прибирати аварійні й сухі дерева;
- купувати й висаджувати дерева та квіти, розбивати квітники;
- утримувати зелені насадження.

Відповідає за реалізацію заходів, окрім сільради, комунальне підприємство із підхожою до суті робіт назвою — «Благоустрій». Маємо зазначити, що коштом екоподатку тут також планують розчищати русла річок і відновлювати свердловини, а також охороняти й раціонально використовувати водні ресурси, хоч що б не ховалося за цим абстрактним формулюванням.

Місто Заставна заходи своєї програми з охорони природного середовища також планує реалізувати коштом екологічного податку, а ще — збору за забруднення, стягнень за екошкоду та з інших не заборонених джерел.

Відкриває перелік кроків на 2025-2027 рр. озеленення з розбиванням клумб і квітників. Також коштом екоподатку тут прибиратимуть пошкоджені дерева. Кілька заходів присвячено управлінню відходами — рекультивация полігонів, ліквідація стихійних звалищ, безпечний збір та утилізація сміття. Також в екопрограмі передбачають очищення русел річок, укріплення берегів, паспортизацію водойм.

Банилівська сільрада завбачливо розбила свою екопрограму на 2026-2028 роки на три блоки:

- Охорона та раціональне використання водних ресурсів. Тут «платний» лише один захід — паспортизація малих річок та водойм.
- Озеленення, благоустрій території. Йдеться про ліквідацію аварійних і сухих дерев та, звісно, про озеленення населених пунктів громади.
- Розвиток сфери поводження із твердими побутовими відходами. Тут кошти закладені на ліквідацію стихійних та упорядкування наявних сміттєзвалищ, а також облаштування майданчиків для збору відходів із закупівлею контейнерів.

Хоча у таблиці з заходами джерелом фінансування вказано місцевий бюджет, у самому рішенні уточнюють, що йдеться саме про надходження коштів від сплати екологічного податку. Однак кошторис програми доволі скромний — **100 тис. грн** загалом.

Чернігівська область

Стічні води та управління відходами — найдорожчі витрати Чернігівщини коштом екоподатку

У прикордонній із росією Семенівці, яку ледь не щодня тероризують ворожі FPV-дрони, екологічним коштом знезаражують стічні води

У регіонах, частина яких вважається територією можливих бойових дій, також реалізують свої природоохоронні програми. У Чернігівській області про екологію воєнного часу піклуються так само, як і в тиллових областях — переважну частину коштів екоподатку витрачають на реконструкцію й оновлення обладнання каналізаційних мереж, а також на управління відходами.

Екопрограма на рівні регіону

Чинну програму охорони навколишнього природного середовища на Чернігівщині затверджено ще до повномасштабного вторгнення — у лютому 2021 року. Вона охоплює заходи з 2021-го по 2027-й і вже зазнала десятків змін. Тож ми вирішили розглянути фактичне виконання заходів програми за минулий рік.

У 2025 році перелік найдорожчих заходів за проведеними видатками мав такий вигляд:

- **1,2 млн грн** — реконструкція самопливного колектору системи водовідведення селища Прогрес;
- **1 млн грн** — сприяння екологічно безпечному збиранню й утилізації непридатних до використання хімічних засобів захисту рослин у межах Варвинської селищної ради;

- **953,2 тис. грн** — розроблення проєкту землеустрою для організації і встановлення кордонів територій та об'єктів природно-заповідного фонду в межах Куликівської селищної ради;
- **922,7 тис. грн** — облаштування контейнерних майданчиків для збирання побутових відходів на території Київської сільської ради;
- **792 тис. грн** — забезпечення екологічно безпечного збирання й утилізації непридатних до використання хімічних засобів захисту рослин у межах Сухополов'янської сільської ради;
- **660 тис. грн** — забезпечення екологічно безпечного збирання й утилізації непридатних до використання хімічних засобів захисту рослин у межах Линовицької селищної ради;
- **600 тис. грн** — коригування регіонального плану управління відходами;
- **449,5 тис. грн** — виготовлення проєктно-кошторисної документації для будівництва каналізаційних очисних споруд і каналізаційних мереж поза межами селища Сосниця;
- **446,4 тис. грн** — придбання обладнання для знезараження стічних вод на очисних спорудах у місті Семенівка;
- **416,9 тис. грн** — придбання контейнерів для збору побутових відходів на території Ріпкинської селищної ради;
- **395 тис. грн** — придбання контейнерів для облаштування контейнерних майданчиків для роздільного збору побутових відходів в місті Городня;

- **297,5 тис. грн** — розроблення проєкту землеустрою для організації і встановлення кордонів територій та об'єктів природно-заповідного фонду в межах Сухополов'янської сільської ради.

Також **200 тис. грн** було витрачено на екологічні та просвітницькі заходи. Торік область виділяла майже **1,5 млн грн** на розробку техніко-економічного обґрунтування для рекультиватії ставків-накопичувачів промислових відходів у Чернігові. Щоправда, ці видатки не було проведено за звітний рік.

Загалом із виділених на заходи екопрограми **15,4 млн грн** фактично витрачено близько **10,3 млн грн**. Бюджетні асигнування зі спеціального фонду становили понад **10,3 млн грн**.

Мусимо зазначити, що низка громад, у яких реалізовані заходи на сотні тисяч гривень, зараховано до територій можливих бойових дій. Зокрема Семенівська міська громада має такий статус із грудня 2024 року, Городнянська громада — з червня 2022-го.

Турбота про екологію у менших громадах

У програмі охорони навколишнього природного середовища Козелецької громади кошти спецфонду, одержані за забруднення екології, визначені як основне джерело фінансування.

Загалом селищна рада на 2025-2027 рр. запланувала п'ять заходів на загальну суму майже **2,6 млн грн**. Найдорожчим є придбання насосного обладнання для заміни зношеного й застарілого. За три роки на це запланували витратити **1,2 млн грн**. Ще **600 тис. грн** закладено на ліквідацію стихійних сміттєзвалищ і загалом вирішення проблем, пов'язаних із відходами. На закупівлю урн і контейнерів планують витратити **300**

тис. грн, ще **150 тис. грн** — на озеленення населених пунктів, а **15 тис. грн** — на вимірювання показників якості води.

У місті Городня кошти спецфонду екоподатку також є основним ресурсом для реалізації місцевої екопрограми. Загалом за 2026-2028 роки на її заходи планують витратити **300 тис. грн**. Щоправда, вартість окремих заходів не зазначено.

Програма охорони довкілля у Городні охоплює такі напрями:

- Охорона та раціональне використання водних ресурсів. Тут ідеться про відновлення гідрологічного режиму річок і благоустрій водойм.
- Охорона й раціональне використання природних рослинних ресурсів. Сюди рада додала ліквідацію наслідків буреломів, видалення аварійних дерев та озеленення територій.
- Збереження природно-заповідного фонду. Під такою промовистою вівіскою приховане лише будівництво й реконструкція доріг, стежок та огорож у парках.
- Раціональне використання і зберігання відходів виробництва та побутових відходів.
- Наука, інформація і освіта.

В екопрограмі Новобілоуської сільської тергромади на 2025-2027 роки конкретні заходи взагалі не висвітлені. Водночас міська рада Ніжина у своїй програмі з охорони навколишнього середовища на 2026 рік обмежилася лише узагальненим переліком завдань і заходів у п'ятому пункті документа. Із конкретики тут хіба що необхідність проведення акцій «Посади дерево» та «День довкілля» задля збільшення кількості зелених насаджень.

Післямова

**Валентина Бокій, шеф-редакторка
медіаплатформи ЕкоПолітика**

Працюючи над цим дослідженням, я побачила, наскільки по-різному в Україні розуміють саму ідею охорони довкілля. У кожній громаді є власне бачення того, що можна вважати природоохоронним заходом, а чинне законодавство залишає для цього чимало простору.

Саме тому коштом екологічного податку нерідко фінансують проекти, які лише опосередковано пов'язані з екологією: висаджують клумби, ремонтують комунальні мережі чи навіть будують дороги, пояснюючи це потенційним зменшенням викидів.

Найбільше мене прикро вразило інше: на практиці екологічний податок дедалі частіше виконує фіскальну, а не стимулювальну функцію.

Він допомагає громадам закривати поточні потреби, але далеко не завжди повертається у вигляді системних природоохоронних рішень або модернізації підприємств, які цей податок сплачують.

Ми дедалі більше говоримо про відповідальність перед довкіллям, але чи справді екологічні кошти мають покривати будь-які видатки, які можна бодай опосередковано назвати «зеленими»? Та головне — чи зменшує це насправді вплив підприємств-забруднювачів, які й заплатили ці кошти?

Питання риторичні. І доки архітектура екологічного податку має чинні налаштування, змін ми не відчуємо.

Екологічне медіа №1 в
Україні, засноване у 2021 році

Зелена політика в Україні

Зараз глобальний зелений перехід відбувається швидше, ніж будь-коли. Світ відповідає на виклики зміни клімату, скорочення викидів парникових газів, розвитку циркулярної економіки, декарбонізації та сталого розвитку. Для України ці процеси набули особливого значення після підписання Угоди про асоціацію з Європейським Союзом, а повномасштабна війна додала нових екологічних викликів і потреб у відновленні країни.

ЕкоПолітика — медіаплатформа про екологічну політику України, яка допомагає сформувати цілісне розуміння того, як змінюються законодавство, державна політика та підходи до охорони довкілля. Ми відстежуємо ключові екологічні реформи, аналізуємо їхній вплив на економіку, бізнес і суспільство та висвітлюємо найважливіші події у сфері захисту навколишнього середовища.

Вже **п'ятий рік повномасштабної війни** ми продовжуємо системно висвітлювати такі питання, як:

- захист довкілля;
- прогрес зеленого переходу;
- реформування екологічного законодавства;
- впровадження СВМ;
- формування НСТВ;
- відновлювана енергетика;
- управління відходами;
- нові екологічні технології;
- стан природних ресурсів.

Наш сайт має глобальну аудиторію: урядовці, екоактивісти, представники сталого бізнесу, професійні екологи та всі, хто має екологічні цінності. ЕкоПолітика є регулярним джерелом інформації про захист природи та зелений перехід для всіх ЗМІ в Україні.

Діяльність

У центрі уваги: екологічна політика в Україні та адаптація до європейського законодавства, захист довкілля та поширення найкращих світових практик серед населення та бізнесу.

Наша глобальна мета — інформувати весь світ про захист довкілля, екологічну політику та зелену трансформацію в Україні. Також ми хочемо збирати та трансформувати найкращий світовий досвід, останні тренди, технологічні інновації та екологічні інструменти для впровадження в Україні.

НАШІ ЦІЛІ

- **Відстеження** прогресу відновлюваних джерел енергії в Україні;
- **Інформування** про зміни в екологічній політиці України;
- **Моніторинг** негативного впливу війни на природу в Україні;
- **Популяризація** циркулярної економіки;
- **Дотримання** принципів Green Deal (Зеленого курсу).

Наш сайт ➔ ecopolitic.com.ua/ua/

Ми у Facebook ➔ facebook.com/EcoPolitika